

Een blauwdruk voor een preventief anti-corruptiebeleid binnen de Belgische Geïntegreerde Politie. Aanbevelingen voor het Belgische beleid.

Masterproef neergelegd tot het behalen van
de graad van Master in de Criminologische Wetenschappen
door **01805095 Emma De Caluwé**

Academiejaar 2022-2023

Promotor:
Colman Charlotte

Commissaris:
Wittevrongel Frauke

Aantal woorden: 17.329

Dankwoord

Deze masterproef vormt het sluitstuk van mijn opleiding in de Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit van Gent. Het bundelt het leerproces, de uitdagingen en de interesses die ik heb opgebouwd doorheen de jaren. Het schrijven van deze masterproef was om die reden een héél zoekproces, doch een waarbij een schat aan het einde van de zoektocht te vinden is. Hoewel het diploma de gegeerde schat van deze zoektocht inhoudt, is de werkelijke waarde het koffertje dat ik heb kunnen vullen tijdens mijn gehele opleiding. Van in mondjesmaat capaciteiten zoals kritisch denken leren ontplooiën tot geïnspireerd raken door verschillende voorbeeldrollen. Eén daarvan, niet toevallig, mijn promotor Prof. Dr. Charlotte Colman. Ik wens haar aldus te bedanken voor de inspiratie én de steun doorheen dit afsluitend hoofdstuk van mijn studie aan de Universiteit van Gent.

Het koffertje dat ik heb kunnen opvullen, om mee op pad te gaan doorheen mijn toekomstige carrièreloop, is trouwens niet enkel te danken aan de Universiteit van Gent. Mijn persoonlijk netwerk, waaronder mijn ouders, Timothy de Munck en Eva Cap, hebben daar ook een belangrijk aandeel in. Wanneer de lading van mijn koffertje te zwaar werd, stonden zij klaar om een deel over te nemen. Zonder een steunend netwerk, zou de tocht een heel stuk zwaarder zijn geweest. Daarvoor enorm veel dank.

Tenslotte wens ik iedereen die mij geholpen heeft om deze masterproef te volbrengen, te bedanken. Dit is niet enkel mijn resultaat, maar ook die van jullie.

Emma De Caluwé

Mei 2023

Abstract

As of recently, there has been a concentration of media-examples, such as the SKY-ECC operation, revealing insights into the prevalence and tendency of links between criminal organizations and corrupt police officers worldwide. Simultaneously, an increasing number of international organizations and NGOs are echoing the urgent need to act against public corruption. Specifically, reports such as the evaluation report of the Group of States against Corruption (2020) and the Corruption Perceptions Index Report of Transparency International (2021) provide recommendations to Belgian policymakers to increase and improve the effectiveness of measures taken in Belgium to prevent the prevalence of corruption within the Belgian police system. As such, this study employs a process evaluation methodology to examine the current anti-corruption policy within Belgium, specifically regarding the Belgian police organization. The main research question is as follows: “*How can Belgium (through its policies) draw more consistent attention to, and make efforts for the prevention of corruption within the Belgian police organization?*”. To answer this question ten semi-structured in-depth interviews were conducted within a purposive sample of experts from various domains including the academic field, the police organization (i.e., practice), and policy.

The main finding in this study states that the current Belgian anti-corruption policy, whether or not applicable to the police organization, is highly fragmented. Consequently, preventive initiatives in practice reflect this fragmentation. As a result, there is a pressing need for a coherent policy that implements a unified approach applicable to the whole police organization in order to effectively prevent corruption within the whole organization. The recommendations within this study constitute the most substantial part of its relevance, aiming to contribute to the development of a robust anti-corruption policy as an effective instrument in preventing corruption within the Belgian police organization. As such, six different recommendations were identified. The most significant recommendation, suggested by all Belgian experts (N=9) pertains to the implementation of an overall and coordinated integrity policy, integrating sufficient anti-corruption norms and standards, relevant to all police personnel.

Furthermore, three major challenges for the policy implementation of these recommendations were identified.

Keywords: anti-corruption policy, prevention, police organization

Trefwoorden: anti-corruptiebeleid, preventie, politieorganisatie

Inhoudsopgave

WOORD VOORAF .....FOUT! BLADWIJZER NIET GEDEFINIEERD.

ABSTRACT..... IV

1. INLEIDING 1

1.1 DE AANLEIDING VAN DE STUDIE 1

1.2 PROBLEEMSTELLING 2

1.3 DE ONDERZOEKSDOELSTELLING 4

1.4 DE ONDERZOEKSVRAGEN..... 5

2. CORPUS 6

2.1 METHODOLOGIE 6

2.1.1 HET EERSTE LUIK: DE SECUNDAIRE DATAVERGARING TER BEANTWOORDING VAN
DEELVRAGEN A EN B..... 6

2.1.2 HET TWEEDE LUIK: DE PRIMAIRE DATAVERGARING TER BEANTWOORDING VAN
DEELVRAGEN C, D, E EN F..... 8

2.2 CONCEPTUEEL KADER:..... 11

2.2.1 DE (ENGE) DEFINITIE VAN (OPENBARE) CORRUPTIE 11

2.2.2 INVULLING VAN HET POLITIEAMBT 13

2.3 HET EERSTE LUIK: HET HUIDIGE THEORETISCHE PREVENTIEVE ANTI-CORRUPTIEBELEID 13

2.3.1 DE NOODZAAK OM IN BELEIDSMATIG IN TE ZETTEN OP DE PREVENTIE VAN CORRUPTIE. 13

2.3.2 HOE WORDT HET HUIDIGE THEORETISCHE PREVENTIEVE ANTI-CORRUPTIEBELEID BINNEN
BELGIË INGEVULD? 15

2.3.2.1	De Kadernota Integrale Veiligheid.....	16
2.3.2.2	Het Nationaal Veiligheidsplan.....	17
2.3.2.3	De Zonale Veiligheidsplannen	17
2.3.2.4	De Nationale Veiligheidsstrategie	18
2.3.2.5	Het Federaal Regeerakkoord	19
2.3.2.6	Beleidsverklaring van voogdijminister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervorming en Democratische Vernieuwing	19
2.3.2.7	De beleidsverklaring (2.0) Justitie van voogdijminister van Justitie en Noordzee ...	20
2.3.2.8	De verschillende lokale integriteitsplannen.....	20
2.3.3	WELKE DOELSTELLINGEN BEOOGT MEN SPECIFIEK TE BEKOMEN VIA HET HUIDIGE THEORETISCHE PREVENTIEVE ANTI-CORRUPTIEBELEID BINNEN BELGIË?.....	21
2.3.3.1	De doelstellingen rechtstreeks uit het beleid:	21
2.3.3.2	De doelstellingen geconcretiseerd:	23
2.4	<u>HET TWEEDE LUIK: EEN VERTAALSLAG NAAR DE UITWERKING IN DE PRAKTIJK.....</u>	24
2.4.1	WELKE INITIATIEVEN WERDEN ER TOT OP HEDEN GELEVERD OM HET THEORETISCHE BELGISCHE PREVENTIEVE ANTI-CORRUPTIEBELEID TE VERTALEN NAAR DE PRAKTIJK?	24
2.4.1.1	Aanbeveling 1: invulling personeelskader.....	25
2.4.1.2	Aanbeveling 2: schroeven aan de deontologische code	26
2.4.1.3	Aanbeveling 3: schroeven aan de mandaten binnen het huidig leidinggevend kader	28
2.4.1.4	Aanbeveling 4: de implementatie van periodieke integriteitscontroles.....	29
2.4.1.5	Aanbeveling 5: schroeven aan de regeling omtrent nevenactiviteiten	32
2.4.1.6	Aanbeveling 6: de mogelijkheden tot implementatie van verplichte aangifte van eigendommen en belangen	33
2.4.1.7	Aanbeveling 7: schroeven aan de interne controle	34
2.4.1.8	Aanbeveling 8: de mogelijkheid tot het invoeren van een verplichte aangifte van hoedanigheden	35
2.4.2	IN WELKE MATE BEANTWOORDEN DEZE REALISATIES AAN DE BEOOGDE DOELSTELLINGEN VAN HET PREVENTIEF ANTI-CORRUPTIEBELEID?	37
2.4.3	WELKE AANBEVELINGEN KUNNEN ER GEMAAKT WORDEN TER BEVORDERING VAN HET BELGISCHE PREVENTIEVE ANTI-CORRUPTIEBELEID?.....	38
2.4.3.1	Richting een coherent, gemeenschappelijk beleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie.....	38

2.4.3.2 Een cultuurverandering initiëren waarbinnen open communicatie en sterk leiderschap centraal staan	41
2.4.3.3 De complexiteit van het tuchtrecht, alsook de klokkenluidersregeling, aanpakken..	45
2.4.3.4 Meer (structurele) aandacht naar integriteit en tucht	49
2.4.3.5 Installeren van een roulementsysteem	51
2.4.3.6 Inzetten op psychologische ondersteuning en stress-teams	52
2.4.4 WELKE UITDAGINGEN KUNNEN GEÏDENTIFICEERD WORDEN M.B.T. DE IMPLEMENTATIE VAN DE AANBEVELINGEN?	53
2.4.4.1 De bereidheid	53
2.4.4.2 De aanwezigheid van weerstand en een negatieve connotatie	54
2.4.4.3 Het onevenwicht tussen operationele doelstellingen en een langetermijnvisie	55
2.4.4.4 De noodzaak ondanks de uitdagingen	56
<u>3. CONCLUSIE EN DISCUSSIE .....</u>	<u>57</u>
<u>4. BIBLIOGRAFIE .....</u>	<u>61</u>
<u>5. NEDERLANDSTALIG PERSBERICHT .....</u>	<u>68</u>
<u>6. BIJLAGEN .....</u>	<u>VIII</u>
<u>6.1 BIJLAGE 1: DATA MANAGEMENT PLAN .....</u>	<u>VIII</u>
<u>6.2 BIJLAGE 2: INFORMATIEFICHE EN INFORMED CONSENT .....</u>	<u>XVIII</u>
<u>6.3 BIJLAGE 3: OVERZICHTSTABEL MET AANBEVELINGEN .....</u>	<u>XXIII</u>

1. Inleiding

1.1 De aanleiding van de studie

‘*Corruptio optimi pessima*’, ofwel ‘*The corruption of the best is the worst of all*’. Dit Latijns adagium vormt het startpunt van deze masterproef, waarbij de focus ligt op de preventie van openbare corruptie, specifiek binnen de Belgische politieorganisatie. Deze masterproef vormt het vervolg op de bachelorproef: ‘Corrupte politionele en justitiële actoren, actief binnen de drugsproductie- en handel’. Hierin werden inzichten geboden in de betrokkenheid van politionele en justitiële actoren in corruptieve relaties met criminele organisaties, in het kader van de illegale drugsproductie- en handel.

Het is niet verwonderlijk dat dit thema centraal stond binnen het bachelorproefonderzoek en nu ook binnen het masterproefonderzoek. Corruptie, als belangrijke facilitator voor georganiseerde criminaliteit én als belangrijk misdrijfsfenomeen *an sich*, komt steeds meer in het daglicht te staan. Denk bijvoorbeeld aan de recente berichtgeving over het SKY ECC-onderzoek, dat meer inzicht en aandacht bracht inzake de link tussen criminele organisaties en publieke actoren binnen de politieorganisatie (Reveraert & Sauer, 2022; Verbergt, 2022). Simultaan met dit onderzoek bloeien er dan ook steeds meer initiatieven uit: enerzijds gericht op de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en een versterkt drugsbeleid, anderzijds ter bevordering en bescherming van integriteit binnen publieke functies (Van Quickenborne, 2021; Verlinden, 2020). Denk daarbij respectievelijk aan het implementeren van de functie van een nationale drugscommissaris (El Bakkali & Dekock, 2023) of de initiatieven en toekomstplannen van de Staten-Generaal met betrekking tot politionele integriteit evenals de implementatie de nieuwe klokkenluidersregeling naar nationale wetgeving (Dalle et al., 2023). Het is op deze golf aan initiatieven dat dit onderzoek mee tracht te varen én sturing te bieden.

1.2 Probleemstelling

Hoewel (openbare) corruptie zich als misdrijfsfenomeen kenmerkt aan de hand van een heimelijk karakter, waardoor exacte cijfers over de prevalentie van het fenomeen doorgaans ontbreken, kan met zekerheid worden gesteld dat het idee dat een politieorganisatie vrij is van corruptie, een utopisch denken inhoudt (European Commission, 2017; della Porta & Vannucci, 2012; Transparency International, 2007). Zo is er wereldwijd een breed arsenaal aan spraakmakende voorbeelden beschikbaar, die wijzen op de aanwezigheid van openbare corruptie in diverse politieorganisaties. Evenzo in de Belgische Geïntegreerde Politie, de doelgroep waarop dit masterproefonderzoek zich ent (Belgische Federale Overheidsdiensten, 2023b; Reveraert & Sauer, 2022).

In overeenstemming met verschillende wetenschappelijke literatuur kan ervan uitgegaan worden dat de gevolgen van corruptie binnen een politiesysteem een belangrijke dreiging vormen. Enerzijds voor het behoud van een volwaardige rechtstaat, anderzijds voor de bescherming van een vrije democratie, waarbinnen mensenrechten en het vertrouwen van de burger in staatsinstellingen, en de politie specifiek, de bovenhand hebben (Europol, 2021; Belgische Federale Overheidsdiensten, 2011; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022a). Bij een gebrek aan inspanningen om (openbare) corruptie aan te pakken ontstaat dan ook het gevaar dat dergelijke gevolgen zich ontplooiën tot een vicieuze, negatief escalerende spiraal. Zo zou het algemeen belang van de burger steeds minder gevrijwaard worden en (systemische) corruptie, hand in hand met kansen tot ondermijning en de succesvolle uitoefeningen van criminele activiteiten, steeds meer ingang vinden binnen de organisatie én de staat (Transparency International, 2022; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022b).

De Belgische overheid in het algemeen, en de Geïntegreerde Politie specifiek, hebben er zodus alle baat bij voldoende (consistente) aandacht te besteden aan het benoemen en aanpakken van corruptie binnen de politieorganisatie. Echter is dit waar de schoen wringt. Zo geeft de Belgische overheid, in de Kadernota Integrale Veiligheid voor de periode 2022-2024, op papier aan dat de aanpak van corruptie *aux sérieux* wordt genomen (Federale Overheidsdienst Justitie, 2022). Daarentegen weergalmt vanuit verschillende hoeken, steeds luider, dat deze stellingname zich niet weerspiegelt in het huidige anti-corruptiebeleid binnen België (Group of States against Corruption, 2021; Transparency International, 2023a; Verbergt, 2022).

Zo kreeg België een spreekwoordelijke tik op de vingers vanwege verschillende internationale instanties, waaronder de Group of States against Corruption (hierna: GRECO) (2020). In een evaluatieverslag getiteld: ‘het voorkomen van corruptie en bevorderen van integriteit binnen de centrale regeringen en de politiediensten’ stelde de instantie dat de bestrijding van corruptie niet als prioriteit op de Belgische politieke agenda zou staan, en het huidige Belgische anti-corruptie- en integriteitsbeleid gekenmerkt wordt door meerdere gebreken. En volgens het daaropvolgende conformiteitsverslag van de GRECO in 2021, zou er ondanks de verstreken tijdsperiode, weinig soelaas geboden zijn om reële inspanningen te leveren teneinde corruptie te voorkomen binnen de Geïntegreerde Politie. Maar ook Transparency International (2023b) sloeg recentelijk een noodkreet: “*The world is in urgent need of action*”. Wereldwijd slagen de meeste landen er niet in corruptie aan te pakken. Zo behoort België tot één van de 155 landen die tijdens het afgelopen decennium geen significante vooruitgang heeft geboekt in de strijd tegen openbare corruptie. De reden daartoe is volgens de NGO hoofdzakelijk te wijten aan de fragmentatie aan anti-corruptiemaatregelen en de erbarmelijke handhaving van integriteitswaarborgen (Transparency International, 2023b).

Maar ook in België klinken kritieken met betrekking tot de Belgische aanpak inzake corruptiepreventie binnen de Geïntegreerde Politie. Zo kunnen we lezen dat hoewel corruptie tien jaar geleden een politieke prioriteit was, dit beleidsdomein hedendaags sterk verwaarloosd wordt, waardoor België onvoldoende in staat is om corruptie aan te pakken, laat staan preventief op te treden (Verbergt, 2022).

Aan het huidig belang dat de Belgische overheid besteed aan het voorkomen van (openbare) corruptie kan zodus nog geschroefd worden. Dat is niet enkel belangrijk vanuit de ernst en de dreiging van het criminaliteitsfenomeen *an sich*, maar evenzeer vanuit de internationale verwachtingen ten aanzien van België. Daarenboven zou het beleidsmatig belang evenzeer simultaan moeten kunnen ontplooiën met het huidig belang dat aan de strijd tegen georganiseerde criminaliteit wordt toebedeeld (Verlinden & Van Quickenborne, 2022). De bestrijding van corruptie, een misdrijfsfenomeen dat alsook een belangrijke facilitator van georganiseerde criminaliteit uitmaakt, kan dan ook een efficiënt middel zijn in deze actuele strijd (McDevitt & Bullock, 2021). Zo volgt in deze masterproef een procesevaluatie van het huidige preventieve anti-corruptiebeleid met betrekking tot de Belgische Geïntegreerde Politie, waarna tekortkomingen, sterktes en aanbevelingen geïdentificeerd zullen worden.

1.3 De onderzoeksdoelstelling

Hoewel corruptie als misdrijfsfenomeen én als facilitator voor georganiseerde criminaliteit steeds meer in het daglicht komt te staan, kan een belangrijk hiaat geïdentificeerd worden wat betreft de beleidsmatige aandacht en inspanningen met betrekking tot het voorkomen van corruptie binnen de Belgische Geïntegreerde Politie. Vanuit deze aanname wordt binnen deze masterproef getracht om een meerwaarde te bieden door een kwalitatief onderzoek te voeren naar de huidige stand van zaken in het theoretische preventieve anti-corruptiebeleid voor de Belgische Geïntegreerde Politie. Met behulp van een procesevaluatie wordt een overzicht gemaakt van wat het huidige beleid specifiek inhoudt, en welke specifieke doelstellingen men wenst te bekomen via dit beleid. Vervolgens wordt een vertaalslag gemaakt naar de praktijk: worden de doelstellingen bekomen die men vooropstelt in het beleid? Indien niet, welke aanbevelingen kunnen naar voren gebracht worden teneinde het beleid te optimaliseren en de doelstellingen werkelijk te bekomen? Het beoogde eindresultaat van de procesevaluatie vormt een blauwdruk voor een toekomstig beleid waarbinnen meer (consistent) aandacht geschonken wordt aan, en inspanningen geleverd worden met betrekking tot de preventie van corruptie binnen de Belgische Geïntegreerde Politie. De bedoeling van deze blauwdruk is voornamelijk om te fungeren als handvaten voor beleidsmakers, maar ook als basis voor verdere evaluatieonderzoeken door academici.

1.4 De onderzoeksvragen

Om bovenstaande onderzoeksdoelstelling te bereiken, wordt getracht volgende centrale onderzoeksvraag te beantwoorden:

“Hoe kan er vanuit het Belgische beleid meer (consistent) aandacht geschonken worden aan, en inspanningen geleverd worden met betrekking tot de preventie van corruptie binnen de Geïntegreerde Politie?”

Eenzijds wordt via een literatuurstudie, in een theoretisch luik, volgende deelvragen beantwoord met betrekking tot de Geïntegreerde Politie:

- A. Wat is het huidige preventieve anti-corruptiebeleid binnen België?
- B. Welke doelstellingen beoogt men specifiek te bekomen via het huidige preventieve anti-corruptiebeleid binnen België?

Anderzijds worden in aanvulling met een literatuurstudie, via kwalitatieve, semigestructureerde diepte-interviews de vertaalslag gemaakt van het theoretisch beleid naar de uitwerking ervan in de praktijk, via volgende deelvragen met betrekking tot de Geïntegreerde Politie:

- C. Welke initiatieven werden er tot op heden geleverd om het preventieve anti-corruptiebeleid te vertalen naar de praktijk?
- D. In welke mate beantwoorden deze initiatieven aan de beoogde doelstellingen van het preventief anti-corruptiebeleid?
- E. Indien nodig, welke aanbevelingen kunnen er gemaakt worden teneinde het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid te bevorderen?
- F. Welke uitdagingen kunnen geïdentificeerd worden met betrekking tot het toekomstig preventief anti-corruptiebeleid en/of de initiatieven die vorm krijgen binnen de praktijk?

2. Corpus

2.1 Methodologie

Binnen deze masterproef wordt een exploratieve procesevaluatie van het huidige (2020-2025) preventieve anti-corruptiebeleid met betrekking tot de Belgische geïntegreerde politie uitgevoerd. Zo zal, in een theoretisch luik, getracht worden een volledig inzicht te krijgen in de huidige invulling van het beleid (Swanborn, 2007). Om dergelijk (theoretisch) resultaat te bekomen worden deelvragen A en B beantwoord aan de hand van secundaire data, verworven uit een literatuurstudie. De voornaamste bronnen binnen deze literatuurstudie betreffen beleidsdocumenten. Het eigenlijke doel van een procesevaluatie bestaat echter in het nagaan wat de effecten en sterktes en zwaktes van het beleid zijn in het terrein (Swanborn, 2007). Het tweede luik, met deelvragen C, D, E en F, wenst daar een antwoord op te bieden. Om dergelijke inzichten te bekomen is het consulteren van beleidsdocumenten onvoldoende. Een empirisch onderzoek, waarbinnen primaire data verzameld wordt aan de hand van semigestructureerde diepte-interviews, dragen bij aan de datavergaring. Het gewicht situeert zich dan ook voornamelijk in het tweede luik van deze masterproef.

2.1.1 Het eerste luik: de secundaire datavergaring ter beantwoording van deelvragen A en B

Binnen het eerste luik in de procesevaluatie bestaat de doelstelling uit het verwerven van een diepgaand theoretisch inzicht in de huidige stand van zaken, verwachtingen en doelstellingen van het hedendaags preventief anti-corruptiebeleid met betrekking tot de Belgische Geïntegreerde Politie. Het divers bronnenmateriaal dat verwerkt werd, werd op verschillende wijzen bekomen.

Vooreerst werd teruggevallen op de resultaten en het bronnenmateriaal uit het voorafgaande bachelorproefonderzoek waarin een wetenschappelijke literatuurstudie uitgewerkt werd. Dit werd vervolgens aangevuld met recent en/of nieuw relevant bronnenmateriaal, bekomen via het ingeven van verschillende trefwoorden, waaronder: *'corruptie'*, *'corruption'*, *'politiecorruptie'*, *'police corruption'*, *'preventie'*, *'prevention'*, *'anti-corruptiebeleid'*, *'anti-corruption policy'*, *'preventiebeleid'*, *'prevention policy'*, ... Deze zoektermen werden met behulp van een resem aan Booleaanse operatoren (waaronder OR, AND, *) gecombineerd om de zoekresultaten te optimaliseren (Decorte & Ziatch, 2016).

De zoektermen werden voornamelijk in volgende (niet-exhaustieve oplistings van) online databanken en wetenschappelijke zoekmachines ingegeven: Google Scholar, Taylor & Francis, Web Of Science en de (digitale) Bibliotheek van de Universiteit Gent. Daarenboven werden verschillende websites en grijze literatuur bezocht. Zo werden websites vanwege de Belgische Overheid, alsook *aigpol.be*, *comitep.be*, *transparency.org* meermaals geraadpleegd. Daar waar aanvullende inzichten nodig geacht werden, werd aan de hand van de sneeuwbalmethode beroep gedaan op de referentielijsten van de geselecteerde bronnen (Decorte en Ziatch, 2016).

Om de kwaliteit van het onderzoek te kunnen garanderen werd het (nieuw verworven) bronnenmateriaal onderworpen aan enkele inclusie- en exclusiecriteria. Het belangrijkste inclusie criterium betrof bronnen uitgaande van belangrijke *stakeholders* (zoals internationale organisaties en Belgische overheden betrokken bij het onderzoeksthema). Het belangrijkste exclusie criterium betrof de mate waarin de publicatie van een bron gedateerd is. Voor bronnen beneden het jaartal 2000 diende een belangrijke wetenschappelijke relevantie naar voren geschoven te worden (zoals een significant aantal citaties van de bron) om toch opgenomen te worden.

Dit volledige proces van datavergaring herhaalde zich tot er een saturatiepunt bereikt werd, waarbij geen nieuwe nuttige inzichten meer werden verkregen (Decorte en Ziatch, 2016). De bevindingen uit de literatuurstudie dienden als fundament om deelvragen A en B te beantwoorden, maar ook als theoretische basis voor het kunnen beantwoorden van deelvragen C, D, E en F.

2.1.2 Het tweede luik: de primaire datavergaring ter beantwoording van deelvragen C, D, E en F

In het empirische luik werd getracht om het theoretische luik te vertalen naar de praktijk. Om dergelijke inzichten te verkrijgen werd beroep gedaan op semigestructureerde diepte-interviews, afgenomen bij een doelgerichte steekproef. Tijdens het eerste luik werden belangrijke respondenten, die fungeren als *stakeholders*, geïdentificeerd. Om de respondenten te contacteren traden personeelsleden werkzaam binnen de Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Corruptie, op als *gatekeepers* of sleutelfiguren (Lavrakas, 2008). De uiteindelijke doelgroep van respondenten betreft experts die een belangrijke rol speelden, onderzoek voerde naar en/ of een functie bekleeden in het kader van integriteit (en/of beleid) binnen de Belgische Geïntegreerde Politie.

De potentiële respondenten werden via e-mail gecontacteerd, met in bijlage een informatiefiche en een *informed-consent* formulier, waarin het verzoek om bij te dragen aan het *onderzoek* (zie *bijlage*). In het *informed-consent* formulier werden tevens verschillende opties aangeboden met betrekking tot de wijze waarop het interview uitgeoefend zou worden. Op deze manier werd getracht non-respons te minimaliseren. Er werden uiteindelijk tien interviews afgenomen en één non-respons geconstateerd. Waardevol aan de karakteristiek van de onderzoekspopulatie is het gegeven dat *stakeholders* uit verschillende domeinen, waaronder het academische veld, de praktijk en het beleid werden betrokken. Doorheen de masterproef zal op volgende wijze naar de verschillende respondenten verwezen worden:

Tabel 1: overzicht bevraagde experts

Codenaam	Beschrijving domein en functie
Respondent 1	Academische expertise inzake <i>insider thread</i>
Respondent 2	Academische expertise inzake integriteitsbeleid Praktijkdeskundige, werkzaam binnen een lokale politiezone dienst intern toezicht en integriteit
Respondent 3	Academische expertise inzake anti-corruptie Beleidsmatig vaktechnisch adviseur en criminoloog
Respondent 4	Praktijkdeskundige, werkzaam binnen een onafhankelijk controleorgaan bevoegd voor de politie
Respondent 5	Academische expertise inzake politionele integriteit
Respondent 6	Praktijkdeskundige, werkzaam binnen de Federale Politie
Respondent 7	Academische expertise inzake politionele integriteit Praktijkdeskundige, werkzaam binnen een lokale politiedienst
Respondent 8	Academische expertise inzake integriteitsbeleid en politie
Respondent 9	Academische expertise inzake integriteitsmanagement Praktijkdeskundige, werkzaam binnen de Federale Politie
Respondent 10	Academische expertise inzake integriteitsbeleid, politie en inspectie

In navolging met de aanbeveling van Baarda & Van der Hulst (2017), werd deze doelgerichte steekproef van experts bevraagd aan de hand van semigestructureerde diepte-interviews. Experts werden echter voldoende opportuniteiten geboden om af te wijken van de vragen, waarbij getracht werd persoonlijke en/of nieuwe inzichten en onderzoekspistes te bekomen. Daar waar nodig werd door middel van *probing* de richting van het interview gestuurd (Decorte & Ziatch, 2016). De gemiddelde duur van de interviews bedroeg 48 minuten.

De resultaten van de tien interviews werden verwerkt in woordelijke transcripties via het kwalitatief data-analyse softwareprogramma 'NVivo'. Het omvat een inductieve analyse, in overeenstemming met de gefundeerde theoriebenadering. In een eerste fase werden de transcripties enkele keren doorgenomen om vertrouwd te geraken met de data (Decorte & Ziatch, 2016). Vervolgens werd, zonder voorafgaande assumpties, de data inductief verwerkt aan de hand van open coderingen, waarbij de resultaten gekoppeld werden aan een simultaan gekozen code. In een volgende fase werden, aan de hand van axiale coderingen, de codes met elkaar gelinkt en vergeleken door ze te categoriseren binnen bredere termen, ofwel *sentizing concepts* (Decorte & Ziatch, 2016; Mortelmans, 2013). Hierdoor werd het mogelijk om een overzichtelijke, visuele dataset te creëren. De resultaten uit deze analyse werden vervolgens geanalyseerd en gerapporteerd vanuit deze *sentizing concepts*, teneinde de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden (Decorte & Ziatch, 2016).

2.2 Conceptueel kader:

Alvorens over te gaan tot het eerste luik van dit onderzoek, is het belangrijk om duidelijkheid te scheppen over de inhoudelijke betekenis die aan verschillende frequent gehanteerde termen in dit onderzoek worden toebedeeld. Deze begrippen kunnen namelijk meerdere betekenissen en interpretaties bevatten.

2.2.1 De (enge) definitie van (openbare) corruptie

Dé definitie van corruptie bestaat niet (Dormaels, 2009). Corruptie kan, afhankelijk van de invalshoek van waaruit het fenomeen benaderd wordt, op verschillende manieren ingevuld worden. Enerzijds kan het fenomeen binnen de enge invalshoek afgebakend worden tot de strafrechtelijke definitie, waarbij de beslissing van de wetgever over de invulling van het fenomeen, centraal staat (Dormaels, 2009; Belgische Federale Overheidsdiensten, 2023a). Anderzijds zal binnen de brede invalshoek het begrip op verschillende wijzen gedefinieerd worden naar gelang de lens waardoor gekeken wordt naar het fenomeen, zoals bijvoorbeeld een sociologisch-criminologisch, politiek of economisch perspectief (Belgische Federale Overheidsdiensten, 2011; *Over corruptie*, 2023). Bovendien bestaat binnen éénzelfde perspectief niet noodzakelijk consensus omtrent de concrete invulling van het begrip. Deze kan bijvoorbeeld verschillen naar gelang de tijdsperiode, cultuur en waarden waarbinnen corruptie gedefinieerd wordt. De brede invulling van corruptie bevat dus steeds een subjectief oordeel (Dormaels, 2009; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022a; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022b).

Gezien het tijdsbestek en de beperkte middelen aan de hand van dewelke deze masterproef vorm krijgt, wordt de voorkeur gegeven aan de enge benadering, namelijk de strafrechtelijke definitie van corruptie. Deze leent zich namelijk makkelijker als operationele onderzoeksdefinitie door de duidelijke, concrete afbakening van het begrip (Peter & Welch, 1978; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022a; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022b).

De huidige strafrechtelijke definitie maakt verschillende opdelingen om corruptie te specificeren. In eerste instantie wordt een opdeling tussen publieke en private vormen van corruptie gemaakt. In tweede instantie worden actieve en passieve verschijningsvormen van corruptie opgedeeld (Dormaels, 2009; *Privaat en openbaar*, 2023). Dit maakt dat de strafrechtelijke definitie van corruptie vervat zit in verschillende wetsartikelen, waaronder: artikelen 246-252 van het strafwetboek met betrekking tot de omkoping van personen die een openbaar ambt uitoefenen en artikelen 504bis en 504ter van het strafwetboek met betrekking tot private omkoping (*Wetgeving*, 2023). Binnen dit onderzoek wordt corruptie gespecificeerd tot artikel 246 van het Strafwetboek. Het betreft de strafrechtelijke definitie van openbare corruptie, waarin zowel actieve als passieve vormen in rekening worden gebracht (*Actief en passief*, 2023):

“§ 1. Passieve omkoping bestaat in het feit dat een persoon die een openbaar ambt uitoefent, rechtstreeks of door tussenpersonen, voor zichzelf of voor een derde, een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook vraagt of aanneemt om één van de in artikel 247 bedoelde gedragingen aan te nemen.

§ 2. Actieve omkoping bestaat in het rechtstreeks of door tussenpersonen voorstellen aan een persoon die een openbaar ambt uitoefent, van een aanbod, een belofte of een voordeel van welke aard dan ook voor zichzelf of voor een derde om één van de in artikel 247 bedoelde gedragingen aan te nemen.

§ 3. Met een persoon die een openbaar ambt uitoefent in de zin van dit artikel wordt gelijkgesteld elke persoon die zich kandidaat heeft gesteld voor een dergelijk ambt, die doet geloven een dergelijk ambt te zullen uitoefenen of die, door gebruik te maken van valse hoedanigheden, doet geloven een dergelijk ambt uit te oefenen.”¹

Tot slot dient genuanceerd te worden dat het hanteren van de strikt juridische invulling van corruptie een limitatie oplevert met betrekking tot het begrip van het concept. Zo beperkt de strafrechtelijke definitie zich tot gedragingen die binnen het strafrechtelijke sanctioneringsapparaat behoren, daar waar een brede invulling betrekking kan hebben op corrupte gedragingen die niet voorzien zijn van een strafrechtelijke reactie. In die zin kan de enge invulling de complexiteit van het fenomeen tenietdoen (Dormaels, 2009; Peter & Welch,

---

¹ Art. 246, Wet. 10 februari 1999 betreffende de omkoping van personen die een openbaar ambt uitoefenen, *BS* 23 maart 1999.

1978). Bovendien dient er rekening mee gehouden te worden dat de juridische definities alsnog vatbaar zijn voor meerdere interpretaties door verschillende actoren (United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022a; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022b).

2.2.2 Invulling van het politieambt

Het openbaar ambt waarnaar verwezen wordt, heeft in deze masterproef specifiek betrekking tot ambten binnen de Belgische Geïntegreerde Politie. Hiertoe behoren zowel personen werkzaam binnen het operationeel kader, als CAL-og personeel (*Ik wil een collega worden*, 2023).

2.3 Het eerste luik: het huidige theoretische preventieve anti-corruptiebeleid

Binnen het theoretische luik zal beknopt gefocust worden op de noodzaak om corruptie preventief aan te pakken binnen, de Belgische Geïntegreerde Politie, aan de hand van een beleidsmatige aanpak. Vervolgens zal de eerste stap van een procesevaluatie uitgevoerd worden, waarbij getracht wordt een overzicht te bieden van de huidige stand van zaken binnen het Belgische theoretische preventieve anti-corruptiebeleid.

2.3.1 De noodzaak om in beleidsmatig in te zetten op de preventie van corruptie

De Latijnse woorden ‘*corruptiō*’ en ‘*corrumpere*’ verwijzen naar termen zoals ziekte, vernietiging, schade, infecties, bederf, rotten en besmetten. Zonder deze masterproef om te toveren naar een exhaustieve opsomming van synoniemen voor corruptie, kan dus gesteld worden dat de origine van het woord op zich al aangeeft van welke aard de gevolgen van het fenomeen zijn (United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022a; United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022b). Onderzoek naar de gevolgen van corruptie is talrijk aanwezig in de wetenschappelijke literatuur. Zo werd in het bachelorproefonderzoek geconcludeerd dat de prevalentie van corruptie een belangrijke impact kan hebben op zowel micro-, als meso- en macroniveau.

De alomtegenwoordige opvatting dat lidstaten binnen de Europese Unie één van de minst corrupte regio's wereldwijd zijn, weerspiegelt zich duidelijk in de bevindingen uit verschillende perceptie-indices, waaronder de *Corruption Perceptions Index* van Transparency International (2022; 2023b), de *Global Corruption Barometer* van de Europese Unie (Kukutschka, 2021) en de *Control of Corruption Indicator* van de Wereldbank (Kaufmann et al., 2021). Desalniettemin mag de rol van corruptie niet onderschat worden binnen deze (welvarende) landen (Bakowski & Voronova, 2017; Dormaels & Easton, 2011; Vranckx, 2009). Volgens Europol (2021) is dat wel het geval, en wordt de prevalentie van corruptie binnen Westerse landen sterk onderschat. De resultaten in het bachelorproefonderzoek, in aanvulling met de meest recent uitgekomen *Corruption Perceptions Index* van Transparency International (2023), tonen ook aan dat België zeker niet vrij is van corruptie. Zo houdt België vast aan haar reeds-tien-jaar-vastgeschreefde score van 73/100. In vergelijking met de globale score kan België hierdoor als aanzienlijk minder corrupt aanschouwd worden volgens de index. Echter, in vergelijking met de regionale scores in de index, kan België als een slechte leerling binnen de klas beschouwd worden.

Wanneer corruptie ingang vindt in publieke functies, zijn de gevolgen des te desastreus voor de samenleving (Europol, 2021). Voornamelijk (systemische) corruptie binnen de politie zorgt voor bijzonder omvangrijke en zwaarwegende gevolgen voor de rechtstaat en mensenrechten, omdat deze publieke sector verantwoordelijk wordt gesteld voor de wetshandhaving binnen haar rechtstaat (United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment, 2022b).

Gezien de significante bedreiging die (openbare) corruptie vormt voor de vrede en veiligheid binnen en tussen staten, in combinatie met het gegeven dat openbare corruptie wel degelijk niet onderschat mag worden binnen lidstaten in de Europese Unie, kan geoordeeld worden dat er een duidelijke en dringende noodzaak is om corruptie (in de publieke sector) aan te pakken (Europol, 2021; Polaine & Timilsina, 2018; Transparency International, 2023b). In de jaren '90 ontstond er dan ook een duidelijke trend waarbij meer inspanningen geleverd werden in de strijd tegen corruptie op internationaal én nationaal niveau. Dit was mede het gevolg van verschillende corruptie-gerelateerde schandalen die boven water kwamen. Daarbij komend ontstond een algemeen heersende consensus in verband met de ernst van de gevolgen van het fenomeen en het gegeven dat er een ontoereikend juridisch kader aanwezig was waarmee corruptie aangepakt kon worden (Bakowski & Voronova, 2017; Belgische Federale Overheidsdiensten, 2011).

In de bijdrage ‘*police corruption and its prevention*’ van Punch (2000) wordt benadrukt dat corruptie (binnen de politie) niet louter bestreden kan worden aan de hand van repressieve maatregelen. Maar ook binnen meer recente bijdragen weerklinkt dit standpunt. Zo concluderen Bakowski en Voronova (2017) dat het aanpakken van corruptie aan de hand van repressie, door middel van criminalisering en wetshandhaving, op zichzelf niet voldoende effectief is om corruptie tegen te gaan. Ook het voorkomen van corruptie door middel van preventie, is een belangrijke manier om corruptie aan te pakken (Polaine & Timilsina, 2018; Punch, 2000; Transparency International, 2023b).

Volgens Transparency International (2023b) is de preventie van corruptie in eerste plaats een kerntaak van politieke leiders via het beleid. Zij kunnen bijvoorbeeld vormgeven aan een nationale corruptiebestrijdingsstrategie, waarin verschillende anti-corruptiemaatregelen worden vastgelegd in actieplannen voor een aantal beleidsjaren. Volgens Bakowski en Voronova (2017) vormt dergelijke nationale strategie het breedste beleidsinstrument in de strijd tegen corruptie. Toch beschikt niet elk land over zo’n strategie, ook België niet.

2.3.2 Hoe wordt het huidige theoretische preventieve anti-corruptiebeleid binnen België ingevuld?

Een kort exploratief onderzoek op het internet wees al snel uit dat het huidige Belgische (preventieve) anti-corruptiebeleid wordt gekenmerkt door een sterke fragmentatie. De aanpak zit niet vervat in één alomvattend document waarin dé beleidslijnen uiteengezet worden, waardoor het achterhalen van dergelijke beleidslijnen een werkelijke zoektocht vergde. Als dusdanig werd, door middel van verscheidene consultaties van beleidsdocumenten, getracht om de puzzel zó volledig mogelijk te maken. Een belangrijke nuance betreft echter het gegeven dat aan onderstaande opsomming geen exhaustief karakter verleend kan worden, gezien de gefragmenteerde aard van het geheel. Desalniettemin werd getracht een zo volledig mogelijk geheel te bekomen van de huidige beleidsmatige aanpak inzake de preventie van corruptie (met betrekking tot de Belgische Geïntegreerde Politie).

2.3.2.1 De Kadernota Integrale Veiligheid

In vergelijking met de Kadernota Integrale Veiligheid 2016-2019, wordt binnen de huidige Kadernota Integrale Veiligheid voor de periode 2022-2024 corruptie niet louter als een transversaal thema opgenomen. Daarentegen wordt het als een volwaardig criminaliteitsfenomeen behandeld, waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed. Concreet wordt in dit huidige strategische referentiewerk gesteld dat “*België de aanpak van corruptie au sérieux neemt*” (Federale Overheidsdienst Justitie, 2022, p. 49). Toch lijkt het accent voornamelijk te liggen op de repressieve bestrijding, waarbij voorgenomen wordt om de opsporing en vervolging van corruptie te maximaliseren (Federale Overheidsdienst Justitie, 2022).

Met betrekking tot de preventie van corruptie wordt voorgenomen maximaal gehoor te geven aan de verschillende aanbevelingen die klinken vanuit het internationale landschap. Hierbij wordt expliciet verwezen naar de vijfde evaluatieronde vanwege de GRECO, waaruit een evaluatieverslag vloeide met 22 aanbevelingen voor het voorkomen van corruptie binnen de centrale regeringen en de politiediensten. Zo klinkt:

“Inzake de doeltreffendheid van het bestaande kader voor de preventie van corruptie bij personen in hoge uitvoerende functies (...) en binnen de Federale Politie² werden 22 aanbevelingen geformuleerd. Om deze aanbevelingen inzake de voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit (...) uit te voeren, zullen de nodige maatregelen worden genomen.” (Federale Overheidsdienst Justitie, 2022, p. 50)

Echter, naast de beleidsmatige aandacht die binnen dit strategische referentiewerk wordt besteed aan het volbrengen van deze concrete aanbevelingen, zijn er geen andere beleidslijnen ter preventie van corruptie binnen de politie uitgetekend.

---

² Opmerkelijk is dat de GRECO deze aanbevelingen niet louter beperkt tot de Federale Politie, daar waar de Kadernota Integrale Veiligheid dat wel doet. Het is niet duidelijk of dit een expliciete beslissing uitmaakt, of een vergissing is.

2.3.2.2 Het Nationaal Veiligheidsplan

Corruptie wordt binnen het Nationaal Veiligheidsplan ‘Een krachtige Geïntegreerde Politie, ten dienste van de samenleving’ voor de periode 2022-2025 als horizontaal fenomeen benaderd. Hierdoor wordt de duale complexiteit van het fenomeen aangekaart, namelijk het gegeven dat het een misdrijfsfenomeen betreft dat een eigen, specifieke aanpak vereist, maar ook dat corruptie zich als contrastrategie ten aanzien van andere misdrijfsfenomenen kenmerkt (Verlinden & Van Quickenborne, 2022). Binnen het plan worden zowel openbare als private corruptie onder de loep genomen. Specifieker wordt voorgenomen:

“De Geïntegreerde Politie draagt bij aan de door de Belgische autoriteiten genomen maatregel om de aanbevelingen van de GRECO, inzake de voorkoming van corruptie en bevordering van integriteit binnen de centrale overheden en de wetshandhavingsinstanties verder ten uitvoer te brengen.” (Verlinden & Van Quickenborne, 2022, p. 89)

Hieruit kan opnieuw geconcludeerd worden, in navolging en ter weerspiegeling van de inhoud in de Kadernota Integrale Veiligheid, dat naast het volbrengen van de concrete aanbevelingen vanwege de GRECO, geen andere beleidsmatige actiepunten ter preventie van corruptie binnen de politie werden neergepend.

2.3.2.3 De Zonale Veiligheidsplannen

Een korte analyse van de Zonale Veiligheidsplannen van verschillende lokale politiezones (voor de periode 2020-2025) onthult aanzienlijke variaties in de wijze, de mate en zelfs het al dan niet expliciet aandacht besteden aan de aanpak van corruptie. Een exhaustieve opsomming van alle Zonale Veiligheidsplannen zou dit onderzoek te ver brengen. Echter worden er hieronder enkelen besproken om een schets te bieden van de sterke variatie tussen de verschillende politiezones:

Het Zonale Veiligheidsplan van Lokale Politiezone Antwerpen (2019) haalt corruptie, als contrastrategie binnen ondermijnende criminaliteit, éénmaal aan. De focus ligt daarbij op de aanpak van ondermijnende criminaliteit, en niet zozeer op corruptie *an sich*. Lokale Politiezone Wetteren-Laarne-Wichelen (2019) besteedt dan weer wel aandacht aan corruptie als afzonderlijk misdrijfsfenomeen, maar louter in het kader van het voorzien van de nodige capaciteiten met betrekking tot de onderzoeken vanuit de lokale recherche (Lokale Politie

Wetteren, Laarne, Wichelen, 2019). De preventieve aandacht blijft afwezig. Lokale Politiezone Het Houtsche (2019) voorzag daarentegen een geheel integriteitsonderzoek m.b.t. de interne werking van de zone, georganiseerd door de KU Leuven. In dit onderzoek werd getracht de zwaktes en bedreigingen voor de zone bloot te leggen, dewelke aan de hand van het Zonaal Veiligheidsplan aangepakt zouden worden. Hoewel ernstige integriteitsschendingen zoals corruptie in het onderzoek laag scoren, voorziet het plan verschillende actiepunten om integriteitsschendingen aan te pakken (zowel preventief als repressief).

2.3.2.4 De Nationale Veiligheidsstrategie

Binnen de Nationale Veiligheidsstrategie voor de huidige beleidsperiode van de regering wordt corruptie meermaals aangehaald als belangrijke contrastrategie voor de georganiseerde criminaliteit, die ingrijpt op de vitale belangen en waarden van België (De Croo, 2021a). Hoewel een korte beschrijving volgt van het bereik en de gevolgen van corruptie, wordt het niet als afzonderlijk misdrijfsfenomeen behandeld. Zo wordt louter vooropgesteld om aan de hand van een geïntegreerde en integrale aanpak een krachtige bestrijding van georganiseerde criminaliteit voorop te stellen, maar blijft de aanpak van corruptie als op zichzelf staand fenomeen achterwege (De Croo, 2021b). In het kader van de bestrijding van georganiseerde criminaliteit wordt met betrekking tot corruptie vermeld:

“De oprichting van operationele netwerken voor informatie-uitwisseling, zoals GloBE in de strijd tegen corruptie, is belangrijk.” (De Croo, 2021b, p. 29).

GloBE, ofwel de Global Operational Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities, verwijst naar een initiatief uitgaande van de United Nations, waarbij een internationale samenwerking inzake de repressie van corruptie wordt gerealiseerd (*About GloBE*, z.d.). Als dusdanig wordt specifiek m.b.t. de preventie van corruptie, binnen de Nationale Veiligheidsstrategie, niks teruggevonden.

2.3.2.5 Het Federaal Regeerakkoord

Het Federaal Regeerakkoord van 30 september 2020 wordt aangegeven dat België een gelijke aandacht voor preventie en repressie inzake de strijd tegen internationale terrorisme, gewelddadig extremisme en radicalisering vooropstelt. Ook wordt aangekaart dat een goed veiligheidsbeleid niet louter repressief is, maar de overheid eveneens een echte preventieve aanpak moet verzekeren. Echter, inzake (het voorkomen van) corruptie blijven woorden gespaard in het document (De Croo & Magnette, 2020). Als dusdanig is ook hier geen sprake van een beleid inzake de preventie van corruptie.

2.3.2.6 Beleidsverklaring van voogdijminister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervorming en Democratische Vernieuwing

In de beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse zaken, Annelies Verlinden (2020), wordt corruptie vermeld als volwaardig criminaliteitsfenomeen. Echter wordt ook hier opnieuw het voorkomen van corruptie enkel in het kader van de vijfde evaluatiecyclus van de GRECO opgenomen:

“De aanbevelingen in het raam van de vijfde evaluatiecyclus van de Group of States against Corruption met betrekking tot het voorkomen van corruptie en het bevorderen van integriteit voor de Federale Politie³ zullen in overweging worden genomen. Zodoende zal de politie (...) werken aan een verbetering van haar imago en derhalve het vertrouwen van de burger in politie versterken.” (Verlinden, 2020, p. 24).

---

³ Opmerkelijk is dat de GRECO deze aanbevelingen niet louter beperkt tot de Federale Politie, daar waar de Kadernota Integrale Veiligheid dat wel doet. Het is niet duidelijk of dit een expliciete beslissing uitmaakt, of een vergissing is.

2.3.2.7 De beleidsverklaring (2.0) Justitie van voogdijminister van Justitie en Noordzee

In de beleidsverklaringen van de minister van Justitie, Vincent Van Quickenborne, namelijk de beleidsverklaring Justitie van 4 november 2020 en de beleidsverklaring Justitie 2.0 (2021) wordt corruptie louter benaderd inzake de strijd tegen georganiseerde criminaliteit, waarbij de rol van de Federale Gerechtelijke Politie en het Europees Openbaar Ministerie benadrukt wordt inzake onderzoeken naar corruptie. Beleidslijnen over de preventie van corruptie, al dan niet als afzonderlijk misdrijfsfenomeen, blijven zodus opnieuw uit.

2.3.2.8 De verschillende lokale integriteitsplannen

Verskillende lokale politiezones namen in het verleden vrijwillig het initiatief tot het opmaken van een lokaal integriteitsplan. Uit een exploratief onderzoek van de Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie (2023) blijkt echter dat dit slechts een minderheid (N=3) van het totaal aantal lokale politiezones (N=183) betreft.

Een korte analyse van de tot-op-heden-uitgewerkte lokale integriteitsplannen, namelijk de integriteitsplannen van Politiezones Heist, Carma en Gent, resulteert in twee inzichten. Enerzijds kan geconstateerd worden dat corruptie geen enkele keer vermeld wordt in de drie plannen. Anderzijds hebben de lokale integriteitsplannen wel een duidelijke preventieve component, waarbij ze het potentieel bezitten om een reële bijdrage te leveren ter voorkoming van corruptie binnen de politie (Lokale Politiezone Carma, 2022; Roers & Lokale Politiezone Gent, 2020; Tolleneer & Lokale Politiezone Heist, 2022).

2.3.3 Welke doelstellingen beoogt men specifiek te bekomen via het huidige theoretische preventieve anti-corruptiebeleid binnen België?

Doorheen deze masterproef zal verder verwezen worden naar ‘het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid’, waarbij gerefereerd wordt naar bovenstaande opsomming van beleidsdocumenten. Hierin wordt ‘het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid’ onderzocht voor de tijdsperiode 2020- 2025. Daarenboven biedt onderstaand schema een summier samenvatting van de doelstellingen van het huidig preventieve anti-corruptiebeleid.

2.3.3.1 De doelstellingen rechtstreeks uit het beleid:

Tabel 2: overzicht doelstelling huidig Belgische preventieve anti-corruptiebeleid

De Kadernota Integrale Veiligheid (2022-2024)	<i>“De maximale implementatie van internationale aanbevelingen inzake het voorkomen van corruptie, met een specifieke focus op de implementatie van de 22 aanbevelingen geformuleerd in het evaluatieverslag vanwege de GRECO.”</i> (Federale Overheidsdienst Justitie, 2022, p. 50)
Het Nationale Veiligheidsplan (2022-2025)	<i>“Het ten uitvoer brengen van de aanbevelingen vanwege de GRECO inzake het voorkomen van corruptie.”</i> (Verlinden & Van Quickenborne, 2022, p. 89)
De Zonale Veiligheidsplannen (2020-2025)	/
De Nationale Veiligheidsstrategie (December 2021- ...)	/
Het Federaal Regeerakkoord (September 2020- ...)	/

<p>Beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele hervormingen en Democratische vernieuwing</p> <p>(November 2020-...)</p>	<p><i>“Het in overweging brengen van de aanbevelingen in het raam van de vijfde evaluatiecyclus van de GRECO, om zodoende het vertrouwen van de burger in, en het imago van, de politie te versterken.”</i></p> <p>(Verlinden, 2020, p. 24)</p>
<p>Beleidsverklaringen Justitie</p> <p>(November 2020 & 2021 -...)</p>	<p>/</p>
<p>De Lokale Integriteitsplannen</p>	<p>/</p>

Uit bovenstaand overzicht kan afgeleid worden hoe de coherentie in het huidig preventief anti-corruptiebeleid binnen België zoek is. Wanneer corruptie vermeld wordt binnen het beleid, is dit voornamelijk om haar rol als contrastrategie binnen de georganiseerde criminaliteit te situeren. Vervolgens volgt een stramen waarbij de repressieve aanpak van georganiseerde criminaliteit vooropgesteld wordt. Indien corruptie als op zichzelf staand criminaliteitsfenomeen wordt benaderd, wordt in eerste instantie de repressieve aanpak toegelicht. Wanneer de preventieve aanpak mee in acht wordt genomen, kan dezelfde conclusie gemaakt worden als deze van een studie naar het Belgische anti-corruptiebeleid vanwege Transparency International in 2012. De huidige beleidsmatige inspanningen inzake de preventie van corruptie zijn nog steeds uitsluitend gebaseerd op het voldoen aan internationale verwachtingen en verplichtingen. Zo wordt exclusief verwezen naar de implementering van de aanbevelingen inzake het voorkomen van corruptie binnen de politiediensten vanwege de GRECO. Maar ook specifiek binnen deze doelstelling is de coherentie zoek. Daar waar de Kadernota Integrale Veiligheid de maximale implementatie vooropstelt, zwakt de doelstelling af in de Beleidsverklaring van de Minister van Binnenlandse Zaken tot het in overweging brengen van de aanbevelingen.

2.3.3.2 De doelstellingen geconcretiseerd:

In het kader van de vijfde evaluatieronde, bezochten verschillende experts inzake het thema anti-corruptie België gedurende de periode van 3-7 juni in 2019. Hieruit volgend werd een evaluatieverslag opgemaakt, waarin de doeltreffendheid van het bestaande beleid om corruptie te voorkomen binnen (onder andere) de Belgische politiediensten werd doorgelicht. Zo blijkt uit de evaluatie dat de politie over het algemeen een goede reputatie geniet onder de bevolking, maar weerhouden wordt in een gedegen (preventieve én repressieve) aanpak van corruptie omwille van verschillende tekortkomingen (Group of States against Corruption, 2020). Anticiperend hierop worden acht aanbevelingen naar voor geschoven ter bevordering van corruptiepreventie binnen de politiediensten. Als dusdanig bestaat de doelstelling van het huidige Belgische preventieve anti-corruptiebeleid met betrekking tot de Geïntegreerde Politie uit de maximale implementatie van deze acht aanbevelingen, dewelke in onderstaand deel individueel toe- en doorgelicht zullen worden.

2.4 Het tweede luik: Een vertaalslag naar de uitwerking in de praktijk

Bovenstaande inzichten omtrent de huidig geldende theoretische beleidslijnen (binnen de tijdsperiode 2020-2025) en inzake de preventie van corruptie (met betrekking tot de Belgische Geïntegreerde Politie) bieden de mogelijkheid om een stap verder te gaan in de procesevaluatie. Hoe, en in welke mate werden de theoretische beleidsdoelstellingen binnen de praktijk gerealiseerd tot op heden? Welke hiaten kunnen worden geïdentificeerd?

2.4.1 Welke initiatieven werden er tot op heden geleverd om het theoretische Belgische preventieve anti-corruptiebeleid te vertalen naar de praktijk?

De acht aanbevelingen die het voorwerp uitmaken van het huidig preventief anti-corruptiebeleid met betrekking tot de Belgische Geïntegreerde Politie, dienden volgens een verzoek van de GRECO tegen 30 juni 2021 ten uitvoering zijn gebracht. De rapportage ervan zou moeten geschieden in een situatieverslag (Group of States against Corruption, 2020). De meest recente informatie omtrent de mate waarin de Belgische autoriteiten gevolg hebben gegeven aan dit verzoek, kan worden geconsulteerd in het conformiteitsverslag, gepubliceerd op 21 januari 2022 uitgaande van de GRECO (Group of States against Corruption, 2021; Vast Comité van Toezicht op de politiediensten, 2022).

Uit het conformiteitsverslag blijken slechts twee van de acht aanbevelingen ten uitvoering te zijn gebracht. Zo werden de personeelsmiddelen van de dienst CG/Integriteit verhoogd en werd de deontologische code geactualiseerd (Vast Comité van Toezicht op de politiediensten, 2022). Aan de overige zes aanbevelingen werd tot op 21 januari 2022 geen uitvoering gegeven. Als dusdanig werden de Belgische autoriteiten aanbevolen om de volgende achttien maanden significante inspanningen te leveren teneinde de zes overige aanbevelingen te implementeren. Hierdoor dient tegen 30 juni 2023 opnieuw gerapporteerd te worden ten aanzien van de GRECO (Group of States against Corruption, 2021; Vast Comité van Toezicht op de politiediensten, 2022). De vraag stelt zich in welke mate de doelstellingen bereikt kunnen worden tegen deze nieuwe streefdatum, die steeds meer nadert. Om deze vraag te beantwoorden werd in gesprek gegaan met experts uit verschillende domeinen.

2.4.1.1 Aanbeveling 1: invulling personeelskader

“Een versterking van de werkelijke personeelsmiddelen binnen de dienst CG/integriteit.”
(Group of States against Corruption, 2020, p. 59).

De werkelijke personeelsbezetting van de dienst werd verhoogd van één personeelslid tot drie personeelsleden. Hoewel deze aanbeveling als dusdanig voldoende volbracht wordt geacht, zou het volgens de GRECO (2021) wenselijk zijn om het volledige theoretische kader, namelijk vier personeelsleden in te vullen teneinde haar taken volwaardig te kunnen volbrengen. Zo verwezenlijkt de dienst een functie als integriteitscoördinator, deskundige en adviesverlenend orgaan binnen de Federale Politie. Daarbij staat zij in voor de ontwikkeling van het integriteitsbeleid. Binnen dit integriteitsbeleid werden negen strategische doelstellingen en prioriteiten voor de politiedienst vooropgesteld (Group of States against Corruption, 2020; Group of States against Corruption, 2021; Dalle et al., 2023). Volgens respondent 9 houdt het echter een té ambitieus streven in om deze doelstellingen en prioriteiten met de huidige personeelsinvulling binnen de dienst te realiseren.

Uit de gesprekken met experts blijkt dat de activiteiten van de dienst CG/Integriteit tot op heden een reële bijdrage hebben geleverd inzake de bewustwording binnen de organisatie met betrekking tot het thema ‘integriteit’. Zo wordt de dienst voornamelijk gelinkt aan de medewerking omtrent het thema integriteit binnen het werk van Dalle et al. (2023), genaamd: *‘Staten-Generaal van de politie: een blauwdruk over de toekomst van de politie?’*. Het is echter belangrijk om op te merken dat de dienst louter fungeert op het niveau van de Federale Politie, en haar verwezenlijkingen (waaronder het integriteitsbeleid) dus exclusief betrekking hebben op een beperkt deel van de gehele politieorganisatie (Dalle et al., 2023). Toch werd duidelijk dat de dienst CG/Integriteit vaak geaffilieerd wordt als een dienst werkzaam op het niveau van de gehele organisatie. Dit is problematisch, gezien er verwachtingen ontstaan ten aanzien van de dienst die onmogelijk ingevuld kunnen worden met haar huidige personeelsbezetting, aldus respondent 9.

Daaromtrent werd tijdens dit onderzoek meermaals **aanbevolen om een functie gelijkaardig aan de dienst CG/Integriteit, op het niveau van de Geïntegreerde Politie te ontwikkelen.** Het zou deze dienst toebehoren in te staan voor de ontwikkeling van een coherent, gemeenschappelijk integriteitsbeleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie (*zie verder*).

“Er zou zo een functie moeten gemaakt worden. Iemand die binnen de Geïntegreerde Politie zijn schouders zet onder een integriteitsbeleid (...) Er zou zo ’n post moeten gecreëerd worden op het niveau van de Geïntegreerde Politie, om alle korpsen te ondersteunen (...). En waarom is die functie zo belangrijk? Onze bestaansreden hangt hieraan vast. Een integere politie is noodzakelijk om het vertrouwen van de bevolking te winnen.” (Respondent 7).

2.4.1.2 Aanbeveling 2: schroeven aan de deontologische code

“Een bijwerking van de deontologische code waarbij voorzien wordt in een regelmatige update in de toekomst.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 59).

In verband met de tweede aanbeveling werd tijdens dit onderzoek een grote discrepantie waargenomen tussen de bevindingen in theorie en de bevindingen in de praktijk. Zo stelde de GRECO in 2020 reeds vast dat de deontologische code van de politiediensten⁴ gedateerd was en dringend nood heeft aan een bijwerking, waarbij tevens een mechanisme voorzien wordt ter garantie van een regelmatige bijwerking. In het navolgend verslag van de GRECO (2021) klinkt dat deze aanbeveling op bevredigende wijze gerealiseerd werd. Zo werd de deontologische commissie op het niveau van de Geïntegreerde Politie ontwikkeld. Het behoort toe aan deze commissie om initiatief te nemen inzake de interpretatie van, het advies over, én de evaluatie van de code. Hierdoor zou een regelmatige bijwerking mogelijk gemaakt worden (Dalle et al., 2023).

---

⁴ Koninklijk Besluit van 10 mei 2006 tot vaststelling van de deontologische code van de politiediensten, B.S. 30 mei 2006.

Desondanks het conformiteitsverslag van de GRECO (2021), blijkt de aanbeveling in de praktijk onvoldoende gerealiseerd te zijn. Vooreerst wordt aangegeven door respondent 4 en 9 dat de deontologische commissie niet meer (op eigen initiatief) samenkomt. Daarenboven zou volgens respondent 9 onvoldoende aandacht zijn binnen de commissie voor thema's en partnerschappen met betrekking tot het terrein en het academische domein. Toch bestaat volgens de Staten-Generaal de wil om de commissie te doen herleven (Dalle et al., 2023). De mate waarin deze wil een weg wordt dat werkelijk bewandeld zal worden in de toekomst, blijft echter nog een vraagteken.

Bovendien wordt binnen de interviews met respondenten 2, 4, 7 en 8 aangehaald dat de code tot op heden alsnog gedateerd is. Daarentegen geeft respondent 9, werkzaam op beleidsmatig niveau binnen de Federale Politie, aan dat de aanpassing van de code weldegelijk doorgevoerd werd, maar dit louter door de juridische dienst gebeurde zonder overleg met andere *stakeholders*, of de toebedeling van een nieuwe versie aan personeelsleden in de praktijk. Er is zodus een discrepantie tussen de theoretische aanpassing en de uitwerking ervan in de praktijk.

Bovendien wordt binnen de Staten-Generaal, evenals doorheen drie interviews binnen dit onderzoek, verwezen naar de noodzaak tot een inhoudelijke en vormelijke herziening van de deontologische code (Dalle et al., 2023). Vanuit een academische expertise wordt door respondent 5 aangehaald dat verschillende lokale politiezones minder belang hechten aan de deontologische code omdat deze te algemeen geformuleerd is. Zodoende wijzen respondenten 2 en 7, beide werkzaam binnen een lokale politiezone, dan ook op het huidig beperkt potentieel van de code als leidraad en stimulans richting waardegericht denken binnen de praktijk. Compenserend hiervoor ontstonden verschillende *bottom-up* initiatieven als instrumenten om handvaten aan te reiken teneinde ethische dilemma's op te kunnen lossen binnen het werkveld. Ter illustratie worden als *good practices* dilemmatraining *Serious Game* (De Spiegeleir, 2022) en de lokale visienota's integriteit aangehaald. Desalniettemin zou de deontologische code, naast deze initiatieven, aangepast moeten worden teneinde politieambtenaren duidelijk mee te kunnen geven wat er concreet van hen verwacht wordt. Overigens geeft respondent 4 aan dat de simultane bijwerking van de deontologische code noodzakelijk is in het kader van de nieuwe inzichten en wijzigingen waarmee de huidige, steeds-complexer-wordende-maatschappij gekenmerkt wordt. Daarentegen spreekt respondent 8 zich uit tegen de noodzaak tot herwerking van de deontologische code. Zo klinkt:

“De deontologische code is nodig, en daar staat in wat daarin moet staan. Maar die is veel te lang, daar staan herhalingen in die niet nodig zijn. Die is wat ze is (...) Dat had veel korter, helderder en vanuit legistiek standpunt veel correcter kunnen zijn. Dus, ja. Je kan dat beter schrijven, maar ik zou daar nu niet het grote project van maken. Dat is echt niet prioritair (...). Ik eerlijk gezegd zou niet te veel energie steken in het herschrijven van die code, doe alstublieft iets dat echt een verschil maakt.” (Respondent 8).

Het is aldus belangrijk **de vertaalslag tussen de theoretische implementatie (van onder andere de -verleden en eventueel toekomstige- aanpassingen in de deontologische code evenals de oprichting van de deontologische commissie) en de uitwerking ervan in de praktijk te garanderen.** In dit opzicht is, ondanks de evaluatie van de GRECO, nog werk aan de winkel.

2.4.1.3 Aanbeveling 3: schroeven aan de mandaten binnen het huidig leidinggevend kader

“Een studie uitvoeren naar manieren om de stabiliteit van het leidinggevende kader te versterken met het oog op het nemen van maatregelen in die zin.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 59)

Inzake het leidinggevende kader werd door de GRECO in 2020 aanbevolen om een studie te organiseren teneinde maatregelen te nemen om de aanzienlijke proportie kaderleden die hun taken op *ad interim*-basis uitvoeren, met telkens een verlening van de aanstelling binnen het mandaat voor 6 maand, in te perken. Toch werd in het conformiteitsverslag van de GRECO (2021) aangegeven dat deze aanbeveling niet ten uitvoer werd gelegd. Zo werden in de tussentijd wel enkele *ad interim*-mandatarissen volwaardig benoemd, maar blijft een studie naar manieren om de stabiliteit in het leidinggevend kader te versterken afwezig.

Echter, zowel het achterwege blijven van een mechanisme hiervoor, als de tijdelijke aanstellingen *an sich*, verwezenlijken een vorm van instabiliteit en een drempel tot het bekomen van een langetermijnvisie inzake het beleid dat gevoerd moet worden met betrekking tot de preventie van corruptie (Group of States against Corruption, 2020; Group of States against Corruption, 2021). **Als dusdanig is het belangrijk nog steeds gevolg te geven aan de initiële aanbeveling.**

2.4.1.4 Aanbeveling 4: de implementatie van periodieke integriteitscontroles

“Een integriteitscontrole van kandidaten uitvoeren in het kader van mobiliteit en bevordering -ook naar mandaatfuncties- alsook met regelmatige tussenpozen tijdens hun loopbaan.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 59)

In 2019 bracht de Algemene Inspectie een visiedocument ‘eens integer, altijd integer’ uit. Deze stelling verwijst naar het gegeven dat hoewel er een alomvattende en ernstige controle is op integriteit bij de fase van selectie en rekrutering binnen de Geïntegreerde Politie, een navolgende controle op integriteit doorheen de gehele loopbaan achterwege blijft (Gillis & De Volder, 2019; Verlinden, 2020). Hieromtrent werd een pleidooi geuit voor regelmatige en/of systematische integriteitscontroles (eventueel at random) doorheen, en op specifieke momenten binnen, de gehele loopbaan van personeelsleden werkzaam binnen de politieorganisatie (Gillis & De Volder, 2019). Vervolgens werd door de GRECO in 2020 ter preventie van corruptie de aanbeveling geformuleerd om een regelmatige integriteitscontrole in te voeren doorheen de gehele loopbaan, evenals systematisch bij aanwerving van (interne) kandidaten op kwetsbare functies waar potentiële blootstellingen aan risicofactoren mogelijk zijn. Hierop volgend werd in de beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken de intentie opgenomen om een wettelijke basis te voorzien voor de implementering van de aanbeveling (Verlinden, 2020).

In 2021 stelde de GRECO vast dat er een werkgroep werd opgericht, namelijk de dienst CG-FIW/Screening. Binnen deze werkgroep zou in drie verschillende fasen een studie uitgevoerd worden naar de wijze waarop de integriteitscontroles juridisch, inhoudelijk en technisch dienen ingevuld en geïmplementeerd te worden. Daarenboven werd op 3 september 2020 een wetsvoorstel⁵ ingediend om het concrete luik met betrekking tot de systematische integriteitscontrole bij bevordering vorm te kunnen geven. Desondanks deze inspanningen werden er echter volgens de GRECO (2021) nog geen concrete inspanningen geleverd ter implementatie van de integriteitscontroles.

---

⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 26 april 2002 houdende de essentiële elementen van het statuut van de personeelsleden van de politiediensten en houdende diverse andere bepalingen met betrekking tot de politiediensten, teneinde bij de geïntegreerde politie te voorzien in een geïnstitutionaliseerde integriteitscontrole op het tijdstip van bevordering. *Parl. St.* Kamer 2019-2020, nr. 1497/001.

Ook anno 2023 blijven concrete inspanningen ter implementatie van de aanbeveling achterwege (Dalle et al., 2023). In dit verband geeft respondent 9, met een beleidsmatige expertise en werkzaam binnen de Federale Politie, aan dat dit te maken heeft met twee heikele punten waar de werkgroep op stootte: de visie omtrent de inhoudelijke invulling en de wetgeving inzake de kruising van databanken. Bovendien klinkt de respondent inzake de huidige stand van zaken binnen de werkgroep:

“Ik heb vanmorgen het laatste werkverslag gelezen en dat is veel beter dan een paar maand geleden, maar dat neemt zoveel tijd in (...). Ik dacht dat het binnen anderhalf jaar ging lukken, maar dat zal eerder twee jaar zijn.” (Respondent 9)

Bovendien lijkt het onderwerp steeds meer uit te groeien tot een debat. Zo wordt door respondenten 1 en 4 aangegeven dat er een significante weerstand is vanwege politievakbonden ten aanzien van de implementering van screenings doorheen de loopbaan. Het memorandum van VSOA Politie (2021) biedt kracht aan deze stelling. Zo wordt geschreven dat het preventief uitvoeren van (regelmatige) integriteitscontroles een té verregaande maatregel betreft om integriteit te garanderen binnen de organisatie. Daartegenover achten zes van de zeven respondenten waarmee gesproken werd over de aanbeveling binnen dit onderzoek, de implementering ervan als noodzakelijk.

Vier respondenten beduiden deze noodzaak door te verwijzen naar verschillende risicofactoren waardoor integriteitsschendingen doorheen de loopbaan kunnen ontstaan. Daar waar respondenten 4 en 6 omwille van hun functie inzage in gerechtelijke dossiers waarin o.a. integriteitsinbreuken door politieambtenaren het voorwerp uitmaken, vullen respondenten 1 en 8 aan met respectievelijk een academisch inzicht inzake ‘insider threat’ en ‘integriteitsbeleid’. Samenvattend kunnen de genoemde risicofactoren volgens deze vier respondenten gebundeld worden in twee overkoepelende kwetsbaarheden: de kwetsbaarheid van de politieorganisatie aan invloeden vanuit het criminele milieu (zoals SKY-ECC) en individuele kwetsbaarheden of fundamentele veranderingen binnen een individuele levensloop zoals: radicalisering, financiële en relationele problemen, het ontstaan en/of persisteren van verslavingsproblematieken en de sociale omgeving waarbinnen een persoon zich bevindt. Door middel van screenings zou, volgens respondent 6, een belangrijk hiaat binnen de politieorganisatie kunnen opgevuld worden. Zo ontstaat er een controlemechanisme waardoor kwetsbaarheden voor, of integriteitsschendingen *an sich*, vroegtijdig gedetecteerd kunnen worden, daar waar ze momenteel onder de radar blijven.

“Binnen de corruptiedossiers waar ik sinds geruime tijd op werk stel ik vast dat er blijkbaar toch een manco is in de organisatie (...). Wij stellen vast dat er frequent misbruik wordt gemaakt van consultaties van databanken waartoe politieambtenaren gemachtigd zijn om toegang toe te hebben. En er is nergens een instantie die op voorhand eens preventief een controle gaat uitvoeren (...). Maar daar begint het dan ook al bij: als er nergens gecontroleerd wordt, dan moet je geen schrik hebben dat dat ooit naar boven zou komen. Dan staat die deur wagenwijd open natuurlijk. En dat zou beter moeten.” (Respondent 6)

Volgens respondenten 2, 4 en 6 zouden de screenings als controlemechanisme een stok achter de deur bieden, waarbij de drempel hoger ligt om over te gaan tot het begaan van integriteitsschendingen. Daarentegen is respondent 7 van mening dat, ondanks het gegeven dat er een stok achter de deur nodig is, het voorkomen van aan de hand van stimulerende benadering richting integriteit beter is dan het controleren op integriteit.

Als dusdanig kan op basis van de interviews gesteld worden dat, in tegenstelling tot de argumentatie van de VSOA, zowel binnen het academische veld als bij leden werkzaam binnen de politieorganisatie de noodzaak tot implementering van integriteitstoetsen naar voor geschoven wordt. Echter, wanneer gepolst wordt naar de visie waarop dergelijke integriteitscontroles inhoudelijk moeten ingevuld worden, ontstaat er een grote poel aan verschillende voorstellen en (contra-)argumenten. Zo klonk zowel voor- als tegenstand wat betreft de willekeurige integriteitscontroles, alsook de doelgerichte integriteitscontroles met betrekking tot hiërarchisch hogere of functie-gerelateerde gevoeligere posten binnen de politie. Daarenboven zou volgens respondent 6 meer aandacht besteed moeten worden aan de organisatorische invulling teneinde de aanbeveling werkelijk in de praktijk te kunnen realiseren.

Om richting een (snellere) succesvolle implementatie van de aanbeveling van de GRECO te gaan is het dus belangrijk af te stappen van het debat omtrent de noodzaak tot implementatie, en meer **richting het vinden van consensus met betrekking tot de inhoudelijke invulling van de integriteitscontroles en de capaciteitsinvulling te bewegen.**

2.4.1.5 Aanbeveling 5: schroeven aan de regeling omtrent nevenactiviteiten

“Het formuleren van objectieve en transparante criteria die mogelijkheden voor het uitoefenen van nevenactiviteiten strikt regelen, en daar bijkomend een controlesysteem opzetten.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 59)

Op 31 augustus 2018 ontstond er een verschuiving in het politielandschap van een verbod op de uitoefening van nevenactiviteiten, op enkele uitzonderingen na, naar een algemene toelating om nevenactiviteiten uit te voeren, op enkele uitzonderingen na (Group of States against Corruption, 2020). De GRECO (2020) moedigde de Belgische overheid aan om het toelatingsbeleid voor nevenactiviteiten te herevalueren. Volgens de instantie zorgt het gebrek aan criteria *de facto* voor de toelating van alle aanvragen die binnenkomen inzake het uitvoeren van nevenactiviteiten, waardoor het voorkomen van belangenconflicten niet langer gegarandeerd is. Om die reden werd aanbevolen om de nevenactiviteiten te onderwerpen aan een meer strikte regeling aan de hand van transparante en objectieve criteria, waarbij risico's op belangenconflicten, het beheer van arbeidstijd en het proactieve toezicht en de controle op naleving meer in rekening gebracht moeten worden.

Wanneer het conformiteitsverslag geconsulteerd wordt, blijkt ook deze aanbeveling niet volbracht te zijn in 2021. Echter wordt wel aangegeven dat er een werkgroep zal worden opgericht die de huidige regeling zal evalueren (Group of States against Corruption, 2021). Ook binnen de recente Staten-Generaal wordt de noodzaak aan een meer strikte en objectieve regelgeving naar voren geschoven (Dalle et al., 2023). Tijdens interviews met respondenten 2, 9 en 10 kwam in het kader van het huidig onderzoek naar voor dat de regeling van nevenactiviteiten een gesyndikeerd thema inhoudt, waardoor de aanpassing van de regeling tot op heden niet zonder slag of stoot gaat:

“En dat is vreemd om vast te stellen, want als we iets aan corruptie willen doen moeten we eerst de syndicaten overtuigen van onze acties.” (Respondent 9)

Toch zou volgens respondent 9 de intentie om de regeling binnenkort te verstrengen aanwezig zijn binnen de politieorganisatie. Om dat te realiseren **dient in eerste instantie in overleg gegaan te worden met de syndicaten, waarbij getracht wordt overeenstemming te vinden inzake de invulling van de objectieven en criteria.**

2.4.1.6 Aanbeveling 6: de mogelijkheden tot implementatie van verplichte aangifte van eigendommen en belangen

“Overwegen een verplichting in te voeren voor de aangifte van eigendommen en/of belangen met betrekking tot leidinggevende functies en/of bepaalde risicofuncties binnen het politiekorps, met het oog op de invoering van dergelijke regels.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 60)

Een belangrijke maatregel, volgens de GRECO (2020), in het voorkomen van corruptie binnen de politie, houdt het installeren van een financiële rapportageverplichting in. Volgens de instantie zou de maatregel idealiter betrekking hebben op de verplichting tot aangifte van vermogens en belangen voor (hogere) leidinggevende functies en functies die kwetsbaarder zijn voor risico's op corruptie. Aangezien werd vastgesteld dat er binnen de Belgische Geïntegreerde Politie geen sprake is van dergelijke maatregel, beval de GRECO (2020) aan om de gesprekken aan te vangen binnen de Belgische overheid. Zo zou de aanzet moeten gegeven worden om een constructieve denkoefening omtrent de wenselijkheid en mogelijkheden tot implementering van de maatregel binnen de Belgische politieorganisatie te realiseren. Toch werd volgens het conformiteitsverslag van de GRECO in 2021 geconstateerd dat desbetreffende denkoefening nog niet werd uitgevoerd. Deze stelling wordt bevestigd binnen de Staten-Generaal, die stelt dat er bepaalde thema's, waaronder de aangifte van vermogens, onderbelicht blijven (Dalle et al., 2023).

Tijdens dit onderzoek werd door drie respondenten aandacht geschonken aan deze aanbeveling. Het betreffen respondent 2, werkzaam binnen een lokale politiedienst intern toezicht, respondent 4, werkzaam binnen een onafhankelijk controleorgaan op de politie en respondent 6, werkzaam binnen de Federale Politie. Deze respondenten waren het unaniem eens over de wenselijkheid en het nut van dergelijke maatregel, evenals over de reikwijdte ervan. Zo kaarten respondenten 2 en 6 aan dat het relevant is om strengere regels en controles toe te passen op functies die hiërarchisch hoger in de organisatie staan en/of door een risicoanalyse kwetsbaarder voor corruptie worden bevonden. Dit is in lijn met een van de aanbevelingen van de expert 'insider threat', die daaraan toevoegt:

“Je moet kijken naar de capaciteit die je hebt, en dan bekijken hoe je die kan inzetten op de meest risicovolle beroepen of functies, omdat daar het meest nut is om de maatregel effectief uit te voeren (...). Anderzijds begrijp ik ook wel dat je dan met andere problemen komt, zoals het feit dat je dan mensen ongelijk gaat behandelen, waardoor je daar dan weer in moeilijk vaarwater komt.” (Respondent 1)

Hoewel het interessant voer voor een debat vormt, zou er volgens de drie respondenten tot op heden, bij hun weten, nog geen initiatief genomen zijn om gesprekken te voeren, dan wel de maatregel te implementeren. Als dusdanig vormt het nog steeds voer voor aanbeveling om **de gesprekken inzake de verplichte aangifte van eigendommen en/of belangen met betrekking tot de leidinggevende functies aan te vatten.**

2.4.1.7 Aanbeveling 7: schroeven aan de interne controle

“Ervoor zorgen dat de interne controle ten volle haar rol kan spelen, met name op een proactieve manier, en een relevant algemeen overzicht geven van de statistische evolutie op het gebied van tuchtzaken binnen de Federale Politie.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 60)

De GRECO constateerde in 2020 dat de interne controledienst die disciplinaire zaken binnen de Belgische Geïntegreerde Politie behandelt (namelijk de afdeling Toezicht op interne werking en kwaliteit binnen de algemene directie middelenbeheer en informatie van de Federale Politie), significant onderbezet is. Vervolgens werd geconcludeerd dat er geen proactieve onderzoeken werden uitgevoerd door de dienst. Daarenboven zouden ook niet alle reactieve onderzoeken uitgevoerd kunnen worden, waardoor een deel gedelegeerd wordt aan lokale politiediensten en externe controlediensten. Toch zou volgens de internationale instelling, naast een volwaardige werking van externe controleorganen, een *“functionele en proactieve interne controledienst essentieel zijn in de preventie en bestrijding van corruptie binnen de politie.”* (Group of States against Corruption, 2020, p. 49).

In het navolgend conformiteitsverslag klinkt evenwel dat de Belgische overheid onvoldoende initiatief nam om deze aanbeveling te volbrengen (Group of States against Corruption, 2021). Hoewel de Staten-Generaal hier niet verder op ingaat, werd vastgesteld binnen de interviews dat de werking van de interne controle tot op heden niet voldoet aan deze aanbeveling. Ook hier kan opnieuw geconcludeerd worden dat het **ten uitvoer brengen van de aanbeveling om maatregelen te nemen zodat de interne controle ten volle haar rol kan spelen**, nog steeds een belangrijke aanbeveling voor de toekomst vormt.

2.4.1.8 Aanbeveling 8: de mogelijkheid tot het invoeren van een verplichte aangifte van hoedanigheden

“Dat leden van de politie verplicht zijn hun hoedanigheid bekend te maken wanneer zij het voorwerp zijn van een strafrechtelijk onderzoek of strafrechtelijke veroordeling en/of de bevoegde interne dienst van de Geïntegreerde Politie op de hoogte brengen.” (Group of States against Corruption, 2020, p. 60)

De GRECO kaartte ten slotte in 2020 aan dat het problematisch is dat er geen mechanisme of regeling in werking is waardoor (controleorganen op en binnen) de politieorganisatie in kennis gesteld worden van onderzoeken en strafrechtelijke veroordelingen waar diens personeelsleden het voorwerp van uitmaken. Hoewel er instrumenten voorhanden zijn via dewelke onderzoeks- en vervolgingsautoriteiten zelf kennis kunnen nemen van de hoedanigheid van het individu, die het voorwerp uitmaakt van het onderzoek of de vervolging, als mogelijke politieambtenaar, zal het politieambt niet bekend raken indien het niet als element (al dan niet spontaan of vrijwillig) naar voor wordt gedragen binnen het dossier. Er is dus geen sprake van een systematische informatieflux tussen (tuchtorganen binnen) de politieorganisatie en onderzoeks- en vervolgingsautoriteiten, volgens respondent 4. Als gevolg is de politieorganisatie niet op de hoogte van de mate waarin haar personeelsleden het voorwerp uitmaken van een strafrechtelijk onderzoek of veroordeling, waardoor ook niet naar behoren gehandeld kan worden op disciplinair vlak. De laatste aanbeveling vanwege de GRECO (2020) vormt de invoering van de verplichting ten aanzien van personeelsleden binnen de politieorganisatie om hun hoedanigheid als politieambtenaar mee te delen in desbetreffende omstandigheden. Wanneer het conformiteitsverslag van de GRECO in 2021 wordt geconsulteerd, blijkt ook deze aanbeveling echter niet ten uitvoer te zijn gebracht.

Doorheen vier interviews komt naar voren dat er tot op heden geen inspanningen werden geleverd teneinde deze aanbeveling te realiseren. Toch is het volgens respondenten 2,4,6 en 7 noodzakelijk om de maatregel te implementeren. Zo bekleden leden van de politieorganisatie een voorbeeldfunctie. Wanneer een individuele politieambtenaar het voorwerp van een strafrechtelijk onderzoek dan wel veroordeling uitmaakt, raakt deze sociale rol ontwricht. Als organisatie is het daardoor belangrijk om (disciplinair) te kunnen reageren en als zodanig een boodschap naar de samenleving (en leden binnen de organisatie) te brengen.

Respondent 4, werkzaam binnen een onafhankelijk controleorgaan bevoegd voor de politie, en respondent 6, werkzaam binnen de Federale Politie, bieden beide éénzelfde aanbeveling inzake het vormgeven van de aanbeveling. Zo zou er een systeem ontwikkeld kunnen worden waarbij de hoedanigheid van een individu als politieambtenaar automatisch bekend wordt gemaakt wanneer diens naam ingegeven wordt in een databank. Respondent 4 biedt wel de nuance dat er weerstand kan ontstaan ten aanzien van dit systeem, door onder andere privacy-redenen.

Omtrent de maatregel binnen deze aanbeveling lijken binnen de praktijk nog geen overleg te zijn gestart. Toch werd onder de respondenten de noodzaak om dergelijke aanbeveling te implementeren benadrukt, waarbij bovendien *gebrainstormed* werd over de mogelijkheden waarop dergelijk systeem vorm kan krijgen. Dit wijst erop dat **de tijd rijp is om de gesprekken omtrent de ontwikkeling en implementatie van de invoering van een verplichting tot aangifte aan te vangen.**

2.4.2 In welke mate beantwoorden deze realisaties aan de beoogde doelstellingen van het preventief anti-corruptiebeleid?

Uit bovenstaande doorlichting van de mate waarin tot op heden initiatieven werden genomen om de beoogde doelstellingen binnen het huidige beleid te realiseren, kunnen verschillende reflecties gemaakt worden. Zo werden er in België weldegelijk initiatieven genomen om uiting te geven aan de beoogde doelstelling zoals geformuleerd in de beleidsverklaring van Minister Verlinden in 2020. Als dusdanig werden de aanbevelingen tot op heden in overweging genomen. Vervolgens kan evenwel opgemerkt worden dat teneinde de beoogde doelstelling zoals geformuleerd in de Kadernota Integrale Veiligheid 2022-2024 te realiseren, tot op heden slechts in geringe mate initiatieven werden genomen. Zo blijft de maximale implementatie van de aanbevelingen voorlopig nog ver van huis. Of, in de woorden van respondent 4:

“Dus die punten die erop staan, ik denk dat we meer kans hebben om nu zaterdag met de lotto te winnen, dan dat al die dingen die daarop staan gerealiseerd gaan zijn.” (Respondent 4)

Evenwel geeft respondent 3 aan dat het niet evident is om een resem aan aanbevelingen op korte tijd op te volgen. Zo zou volgens deze vaktechnisch, beleidsmatig adviseur voornamelijk de hoeveelheid aan actoren en schakels waarlangs de aanbeveling moet bewegen om (wettelijk) geregeld te worden een heikel punt zijn om de termijn te halen. Echter zou volgens de respondent het gegeven dat tot op heden weinig gehoor werd gegeven aan de aanbevelingen niet betekenen dat er niks aan het bewegen is. Niettemin kan gereflecteerd worden dat (hetgeen gerealiseerd werd inzake) het anti-corruptiebeleid, in de praktijk, nog in haar kinderschoenen staat.

2.4.3 Welke aanbevelingen kunnen er gemaakt worden ter bevordering van het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid?

Tijdens de interviews werd meermaals beaamd dat er nog héél wat werk aan de winkel is om corruptie preventief tegen te gaan binnen de Geïntegreerde Politie, maar ook dat het weldegelijk mogelijk is om stappen te nemen. Hoewel de titel van deze masterproef reeds een tip van de sluier oplichtte, bestaat een belangrijk deel van deze bijdrage uit het naar voor brengen van aanbevelingen teneinde het toekomstig preventief anti-corruptiebeleid te bevorderen. Zo brachten de respondenten tal van aanbevelingen naar voren, die naast de aanbevelingen vanwege de GRECO een bijdrage kunnen leveren in het voorkomen van corruptie binnen de politieorganisatie. In onderstaand luik worden deze aanbevelingen geclusterd en toegelicht. Toch dient opgemerkt te worden dat een gedetailleerde uitwerking niet mogelijk is binnen het tijdsbestek van deze masterproef. Om die reden vormt het een aanbeveling voor verder evaluatieonderzoek, evenals een inspiratiebron voor beleidsmakers.

2.4.3.1 Richting een coherent, gemeenschappelijk beleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie

Uit negen van de tien interviews blijkt dat de aanpak van en aandacht naar de preventie van corruptie binnen de Geïntegreerde Politie zowel binnen het beleid als in de praktijk ondermaats en gefragmenteerd is. Daar waar de centrale aansturing vanuit het beleid louter bestaat uit de doelstelling om acht concrete aanbevelingen te implementeren, waarvan het merendeel nog onuitgevoerd is gebleven tot op heden, wordt de praktijk gekenmerkt door een sterk gefragmenteerd landschap. Zo worden er binnen de praktijk, zowel ter implementatie van de acht aanbevelingen als losstaand daarvan, verschillende losse initiatieven genomen teneinde corruptie preventief tegen te gaan binnen de politieorganisatie. In het licht van deze informatie werd doorheen negen interviews de noodzaak richting een coherent, gemeenschappelijk preventief beleid op het niveau van de geïntegreerde politie benadrukt:

“Dus links en rechts worden er wel initiatieven genomen, maar wat van belang is, is dat er één canvas is dat grosso modo door iedereen wordt gevolgd (...). Ik ben voorstander van één beleidsmatige aanpak die op iedereen van toepassing is.” (Respondent 4)

Doorheen de negen interviews kwamen tal van initiatieven die hedendaags in de praktijk (indirect) bijdragen aan de preventie van corruptie binnen de politieorganisatie ter sprake. Het zou dit onderzoek te ver leiden een volledige opsomming te bieden. Echter, samenvattend kan gesteld worden dat de gemeenschappelijke factor tussen tal van huidige initiatieven ‘vrijwilligheid’ is, zowel in de creatie als in de toepassing ervan.

“Dus, maar, je moet vanuit die sfeer van vrijwilligheid en losse initiatieven komen op het vlak van integriteit (...) Nee, dat moet deel uitmaken van een groot plan.” (Respondent 9)

Als dusdanig blijft een uniforme, preventieve aanpak zoek. Volgens de respondenten 4 en 8 is dergelijke uniforme beleidsmatige aanpak echter noodzakelijk om een volwaardige *plan-do-check-act*-cirkel te kunnen opbouwen. Zodoende kan er een structureel, continu verbetertraject geïnitieerd worden, waarbij voortdurend aandacht besteed wordt aan het onderwerp (Johnson, 2002). Meer concreet klinkt:

“In België heb je geen duidelijke preventie van corruptie. Dat is dus al héél gefragmenteerd. En dan is het al zeer moeilijk om een beleid te voeren dat overal hetzelfde is. En als je geen beleid hebt dat overal identiek is, wat wil je dan dat de controleorganen gaan controleren? En aangezien er dan geen controle is, weten we ook niet waar het verkeerd loopt en waar er verbeteringen en aanpassingen noodzakelijk zijn in het beleid. Dus we zitten in een cirkel waarbij het in het begin, bij het plan, al verkeerd loopt.” (Respondent 4)

Het is trouwens niet de eerste keer dat het pleidooi voor de noodzaak richting een coherent, geïntegreerd anti-corruptiebeleid klinkt. Zo werd reeds in 2012 het alarm geslagen namens Transparency International. Toch blijkt dit alarm, elf jaar later, alsnog *gesnoozed* te worden binnen België. In de recent gelanceerde *Corruption Perceptions Index*, klinkt dan ook dat er binnen de lidstaten van de EU hedendaags een enorme fragmentatie aan anti-corruptiemaatregelen aanwezig is (Transparency International, 2023). Deze bevinding geldt volgens respondent 9 trouwens niet louter voor de preventie van corruptie, maar voor het integriteitsbeleid in zijn brede vorm. Zo ook wordt binnen de Staten-Generaal als één van de pistes voor de toekomst van de Geïntegreerde Politie, de creatie van een gecoördineerd en gemeenschappelijk integriteitsbeleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie vooropgesteld. Hierdoor ontstaat er één visie en aanpak inzake integriteit (Dalle et al., 2023). De negen respondenten zijn het dan ook unaniem eens om een coherent, preventief anti-corruptiebeleid

vorm te geven binnen een gecoördineerd en gemeenschappelijk integriteitsbeleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie:

“Ik zou dat in één beleid integreren. Ik denk niet dat je nog eens iets apart anti-corruptie nodig hebt. Voor mij is corruptie een integriteitsschending, en dus bij uitstek iets waar het integriteitsbeleid zich op moet richten.” (Respondent 8)

Wanneer specifiek gevraagd werd aan de respondenten hoe dergelijk gecoördineerd en gemeenschappelijk beleid inhoudelijk ingevuld dient te worden, klinkt volgens respondent 1 met een academische expertise inzake *insider threat*, dat er geen *one-size-fits-all*-model mogelijk is inzake de aanpak van complexe fenomenen zoals corruptie. Dit standpunt wordt gedeeld door alle negen respondenten. Als gevolg kan samengevat worden in één aanbeveling: de creatie van één raamwerk (namelijk een integriteitsbeleid met voldoende aandacht voor de integratie van een gecoördineerd anti-corruptiebeleid) op het niveau van de Geïntegreerde Politie, waarin verschillende handvaten aangereikt worden als rode draad, met de ruimte om een *tailormade*, geconcretiseerd beleid te voeren op lokaal niveau.

Zo kan op het lokale niveau een beleid gevoerd worden waarbij aandacht is voor de specifieke noden en lokale context van politiezones, maar een gefragmenteerde aanpak uitblijft, aldus respondent 5 met een academische expertise inzake politieel beleid. Bovendien weerhoudt deze aanbeveling volgens respondent 10, academisch expert inzake integriteitsbeleid, een *‘not-invented-here-syndroom’*, waarbij regels die van bovenaf worden opgelegd niet als legitiem of relevant worden aanschouwd binnen de lokale entiteiten. Als vertrekpunt voor de creatie van een raamwerk om dergelijke handvaten aan te kunnen reiken, werd viermaal verwezen naar het *Integrity Management Framework* van professor Jeroen Maesschalck & Bertok (2009). En om deze boterham beter behapbaar te maken:

“Dus, hoe ik het nu zie: het creëren van een algemeen raamwerk dat het nationaal integriteitsbeleid zou uitmaken. Daarin een specifieke link met een anti-corruptiebeleid voorzien. En dan via instrumenten, processen en structuren⁶ tips and good practices aanreiken die kunnen helpen om een anti-corruptiebeleid in een zone te kunnen installeren, waarbij politiezones een eigen selectie maken.” (Respondent 5)

---

⁶ Hier wordt verwezen naar het Integrity Management Framework van Professor Jeroen Maesschalck, consulteerbaar via https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2652177.

Bovendien geeft respondent 8 aan dat het belangrijk is binnen dit beleid om enkele duidelijke prioriteiten te stellen, zoals bijvoorbeeld het versoepelen van het tuchtrechtsysteem (*zie verder*). Daarenboven wordt het belang van het verplicht karakter voor dergelijk beleid, in navolging met de bevinding dat hedendaagse initiatieven gekenmerkt worden door een vrijwillig karakter, benadrukt door respondent 4. Enkel zo zou van een gefragmenteerd landschap aan initiatieven richting een gezamenlijk gedragen systeem, dat werkelijk ten uitvoer wordt gebracht binnen verschillende individuele politiezones en dus de praktijk, gerealiseerd kunnen worden.

Als dusdanig vormt deze eerste aanbeveling een **oproep om weldegelijk uitwerking te geven aan de toekomstplannen om een gecoördineerd en gemeenschappelijk integriteitsbeleid te creëren op het niveau van de Geïntegreerde Politie. Hierbij moet voldoende aandacht worden besteed aan de structurele integratie van een anti-corruptiebeleid teneinde één aanpak in de preventie van corruptie op het niveau van de Geïntegreerde Politie te bekomen.**

2.4.3.2 Een cultuurverandering initiëren waarbinnen open communicatie en sterk leiderschap centraal staan

Volgens respondent 1 is het creëren van voldoende bewustzijn de eerste stap richting een gedegen preventieve aanpak van corruptie binnen de politie. Echter is uit acht interviews gebleken dat er een groot gebrek aan bewustzijn is binnen de organisatie omtrent de prevalentie van corruptie binnen de politie. Volgens respondent 2, 8 en 9 droegen recente ontwikkelingen zoals de talrijke publicaties van de Algemene Inspectie, het uitbrengen van de Staten-Generaal, maar ook de druk vanwege internationale organisaties zoals de GRECO en berichtgevingen omtrent het SKY ECC-onderzoek, bij om het bewustzijn binnen de gehele organisatie te verhogen (Reveraert & Sauer, 2022; Transparency International, 2023; Verbergt, 2022) Toch zou er volgens respondent 10 nog veel stappen ondernomen moeten worden om een bewustzijn te creëren op alle niveaus binnen de organisatie. Volgens respondent 1 kan dit mogelijks verklaard worden door een ‘*not-in-my-organisation-bias*’, waarbij corruptie wel erkend wordt als een algemene problematiek, maar de prevalentie van dergelijke problematiek binnen de eigen organisatie nefast ontkend wordt. Daar waar volgens respondenten 2 en 8 op hoger niveau voldoende bewustzijn aanwezig zou zijn, zouden volgens respondent 6, 7 en 8 voornamelijk kleine, lokale politiezones zijn kwetsbaar zijn voor deze bias en als dusdanig de prevalentie van corruptie binnen de politieorganisatie onderschatten:

“Ik denk in landelijke zones dat men nog onderschat hoe kwetsbaar men is voor corruptie. Dat blijven kwetsbare plekken. En het geheel is zo kwetsbaar door elke mogelijke infiltratie. Vandaar dat men geïntegreerd op die kwetsbaarheid moet reageren.” (Respondent 8)

Daarenboven wordt driemaal, tijdens interviews met respondenten 1, 6, 7 en 10, gewezen op de aanwezigheid van een zwijgcultuur bij diegenen die zich wel bewust zijn van de problematiek. Volgens respondent 7 komt dit voort uit de sterke aanwezigheid van solidariteit binnen de organisatie, hetgeen zich positief kan uiten in het leven van een groepsgevoel, maar ook negatief in het ontstaan van een zwijgcultuur binnen de organisatie:

“Als collega’s iets zien van elkaar dat eigenlijk niet kan, zoals corrupt gedrag, gaat men zwijgen. Er is een omerta. Waarom? Omdat men de volgende dag terug met die persoon in de combi moet gaan zitten. Dus dat is een heel moeilijke.” (Respondent 7)

Bovendien wordt door een academische expert binnen de thematiek ‘*insider threat*’ aangegeven dat wanneer een personeelslid melding maakt van een integriteitsschending binnen de politieorganisatie, er vaak vanuit een verklikkersmentaliteit gereageerd wordt in het werkveld. Dit creëert volgens respondent 10 een angstcultuur, waarbij mensen schrik hebben om zich uit te spreken, hetgeen de zwijgcultuur bekrachtigt en versterkt.

Deze zwijgcultuur is nefast voor de organisatie. Zo gaf Punch in 2000 in zijn bijdrage ‘*Police Corruption and Its Prevention*’ reeds aan dat een zwijgcultuur bijdraagt aan de totstandkoming en het persisteren van corruptie binnen een organisatie. Het ingeven van een cultuurverandering binnen de politieorganisatie vormt bijgevolg een volgende belangrijke aanbeveling ter preventie van corruptie, die terugkomt doorheen acht interviews. Om een cultuurwijziging te initiëren wordt door verschillende respondenten verwezen naar het creëren van open communicatie omtrent moeilijkheden en (professionele) dilemma’s, alarmsignalen en zorgen kenmerkend aan het werkveld. Deze open communicatie dient enerzijds intern, onder collega’s onderling én tussen leidinggevend en personeelsleden in hiërarchisch verband, anderzijds extern naar de buitenwereld toe, verwezenlijkt te worden volgens de respondenten.

Onder collega's onderling is het volgens respondenten 1, 2, 6, 7, 8 en 10 noodzakelijk om te streven richting een cultuur waarbij men in eerste instantie elkaar durft aan te spreken en corrigeren. Zo zijn het collega's onderling, op de werkvloer, die vaak als eerste alarmsignalen kunnen oppikken, gezien zij het dichtst bij elkaar staan, waardoor zij een belangrijke signaalfunctie als *'eyes on the field'* hebben. Desalniettemin geven respondenten 1 en 6 aan dat het belangrijk is dat deze signaalfunctie geen vertaalslag maakt naar een continu wantrouwen jegens elkaar op de werkvloer.

"Ik vind het belangrijk dat politieambtenaren onderling ook beseffen dat ze een taak hebben in elkaar begeleiden. Als je voelt dat iemand aan het afglijden is, dat niet laten gebeuren maar aanspreken op zijn gedrag. Dat alleen kan al héél veel doen, in plaats van je ogen te sluiten en weg te kijken. Maar dat is een gedeelde verantwoordelijkheid om niet weg te kijken van het probleem hé, in plaats van alles weg te kaatsen naar de leiding" (Respondent 6).

Maar ook de cruciale rol van leidinggevende bij het initiëren van een cultuurswijziging werd sterk benadrukt door respondenten 2, 5, 6, 8, 9 en 10. Enerzijds dienen leidinggevenden hun personeel te stimuleren en ondersteunen om de zwijgcultuur te doorbreken door met elkaar transparant te communiceren, maar ook om te durven melden (over eigen situaties evenals collega's) zonder angst (*zie verder*). Anderzijds dienen ze zelf door de organisatie ondersteund te worden in sterk leiderschap, waarbij het durven ageren ten aanzien van integriteitsschendingen zoals corruptie gestimuleerd wordt. Respondenten 8 en 10 bieden daarbij de nuance dat sterk leiderschap en handelen niet per se streng en sanctionerend handelen betekent. Zo moet er ruimte gelaten worden om een cultuur te ontplooien waarin fouten bespreekbaar gemaakt worden, en waaruit geleerd kan worden.

Een *good practice* die door respondenten 2, 4, 5, en 10 naar voren werd geschoven om een cultuur van open communicatie te stimuleren betreft de *dilemmatraining 'Serious Game'* van Dr. Commissaris Anjuli Van Damme. Het betreft een stimulerend instrument waarbij ethische vaardigheden aangeleerd worden teneinde om te kunnen gaan met ethische dilemma's en weg te gaan van de zwijgcultuur, richting een cultuur gekenmerkt door open communicatie als effectief middel ter voorkoming van integriteitsschendingen (*Politie valt in de prijzen met 'serious game' rond ethische dilemma's*, 2022). Evenwel is het volgens respondenten 2, 7 en 9 van groot belang dat dilemmatrainingen niet zonder voorbereiding gegeven worden, gezien dit voor negatieve neveneffecten zou kunnen zorgen. Zo ook wordt de *Serious Game* begeleid door een opgeleide spelbegeleider.

Respondenten 3 en 9 verwijzen bovendien naar het belang van een externe open communicatie: naar de wereld buiten de organisatie toe. Zo stellen respondent 3 en 9 voor, naar voorbeeld uit *good practices* uit Nederland, om de media te betrekken wanneer een gerechtelijke actie ondernomen wordt in het kader van corruptie. Zo zou de organisatie in mindere mate het voorwerp uitmaken van niet-transparante communicatie of verdoezeling. Ook wordt het SKY ECC-onderzoek naar voor geschoven door respondent 9 als een goed voorbeeld van hoe deze externe open communicatievorm kan krijgen.

“We zitten met een enorm imago-verhaal he, langs binnen en naar buiten toe. Naar de fierheid van de organisatie. Maar in de organisatiecultuur is er een gesloten raam. De dingen die behandeld worden blijven discreet.” (Respondent 9)

Wanneer deze aanbeveling geïmplementeerd zou worden, dient rekening gehouden te worden met het feit dat een organisatiecultuur hardnekkig is, en het aanpassen ervan dan ook veel moeite en tijd vergt, aldus respondenten 1, 8, 9 en 10:

“De cultuur om zaken te bespreken of bespreekbaar te maken is echt nog ver. Maar iedereen is akkoord dat er iets aan corruptie moet worden gedaan (...) Er zal een lange termijn nodig zijn om die cultuur te gaan beïnvloeden. Dat vraagt ettelijke jaren. En hier nog wat langer dan ergens anders, schat ik in.” (Respondent 9)

Om het bewustzijn evenals de cultuur te wisselen op alle niveaus binnen de organisatie moet volgens respondent 10 nog veel gebeuren. Desalniettemin klinkt respondent 9 positief over de toekomst. Zo zou er binnen de Geïntegreerde Politie effectief de ambitie zijn om een cultuur van bespreekbaarheid mogelijk te maken. Dit klinkt niet enkel binnen de Staten-Generaal, maar ook in de beleidsverklaring van de minister van Binnenlandse Zaken, waarin gesteld wordt dat het openlijk bespreekbaar maken van integriteitsthema's vooropgesteld wordt, waarbij er bewogen zal worden richting een vernieuwde cultuur (Dalle et al., 2023; Verlinden, 2020).

Binnen deze aanbeveling wordt als zodanig **vooropgesteld om, voor de bevordering van de preventie van corruptie binnen de politie, dergelijke cultuurwissel te realiseren door in te zetten op een verhoogde interne en externe open communicatie, o.a. via stimulerende initiatieven, met betrekking tot integriteit(schendingen).**

2.4.3.3 De complexiteit van het tuchtrecht, alsook de klokkenluidersregeling, aanpakken

Binnen een integriteitsbeleid, alsook een anti-corruptiebeleid, is het belangrijk om zowel stimulerende componenten als controlerende componenten op evenwaardige wijze te integreren (Maesschalck & Bertok, 2009). Desalniettemin merkt respondent 8 hedendaags een onevenwicht op tussen de stimulerende en controlerende componenten met betrekking tot het beleid. Daar waar excellente bewegingen werden gemaakt om integriteit (en bij uitstek de preventie van corruptie) te bevorderen aan de hand van een resem aan stimulerende initiatieven, blijven controlerende componenten in de schaduw staan, aldus respondent 8, academisch actief inzake (politie) integriteitsbeleid:

“Het is eigenlijk een groot misverstand dat het accent nu volledig op het stimulerende moet komen te liggen (...). We hebben al mooie bewegingen gemaakt richting het stimulerende. Alleen heb ik nu wat schrik dat door de focus op het stimulerende, dat men de harde kant vergeet. We moeten alle twee versterken, en dus ook absoluut het controlerende. En dan kan beleid echt een verschil maken. En daar is echt nog werk.” (Respondent 8)

Respondenten 2 en 6, beide werkzaam in een interne controledienst binnen de politieorganisatie, sluiten aan bij de bevinding dat er hedendaags te weinig focus ligt op de controlemechanismen binnen de politieorganisatie, waardoor de stok achter de deur om integriteit af te dwingen en corruptie te voorkomen, nu niet meer achter die deur staat. Respondent 1, expert inzake ‘insider threat’, erkent vervolgens dat het gebrek aan het opmerken van alarmsignalen één van de problemen is waarom de preventieve aanpak vaak te laat is. Doorheen zeven van de tien interviews kwam aldus de bekommernis aangaande het ineffectief werken van de interne controle aan bod. Zo klinkt respondent 4, werkzaam binnen een onafhankelijk controleorgaan op de politie:

“Want nu hebben we een paar tuchtdossiers waarin echt pure criminele activiteiten verworven zitten, en waarvan ik zeg: met meer controle en een beter systeem ben ik zeker dat je dat kan voorkomen.” (Respondent 4).

Daar waar de GRECO in 2020 de aanbeveling bracht om in te zetten op onder andere de capaciteit van controlediensten, zodanig dat de interne controle ten volle haar rol kan uitoefenen (op proactieve wijze), kwam doorheen zeven van de tien interviews naar voren dat inzake de interne controle, eerst en vooral het tuchtrecht aangepast moet worden teneinde een functioneel systeem te kunnen realiseren. Zo zou volgens respondenten 2, 4, 5, 8 en 10 het huidige tuchtrecht zich kenmerken door een té hoge (procedurele) complexiteit om effectief te kunnen zijn. Er zijn namelijk tal van actoren bevoegd als tuchtoverheid, met als gevolg (in de praktijk) een onduidelijke bevoegdheidsafbakening en een kluwen aan rapportermogelijkheden, volgens respondenten 4 en 8. Hierdoor ontstaat er een situatie waarbij personeelsleden in het werkveld, doorheen de interviews de ‘streetcop’ benoemd, niet weten waar en hoe meldingen van integriteitsschendingen gerapporteerd kunnen worden, aldus respondent 8.

Net zoals de complexiteit van het tuchtrecht niet bevorderlijk is voor het ontvangen van meldingen, is het gegeven dat meldingskanalen en de bescherming van melders tot op heden nog in de kinderschoenen staat binnen België dat ook niet, volgens respondenten 6 en 9. Zo zou volgens respondent 9, structureel nog héél wat in orde gebracht moeten worden teneinde personeelsleden binnen de politie het werkelijke signaal te kunnen geven (beschermd) terecht te kunnen met meldingen bij specifieke tuchtoverheden zonder angst voor represailles. Zo klinkt respondent 9:

“Integriteitsschendingen komen voor binnen de organisatie. Maar waar kan men ermee terecht? 50% was getuige van een ernstig integriteitsincident, waarvan er de helft aangaven dat het dossier ervan mismeeesterd was. En dat verlaagt het vertrouwen.” (Respondent 9)

In dit verband wordt door respondenten 1 en 7 verwezen naar de positieve impact die de inwerkingtreding van de Europese klokkenluidersregeling, naar de wet van 8 december 2022⁷ in Belgisch recht, kan hebben op het wetgevend kader. Echter haalt respondent 10, academisch expert inzake politieel integriteitsbeleid, aan dat deze regeling pas kan werken indien het tuchtrecht in zijn geheel wordt aangepast. Hoewel de klokkenluidersregeling een betere bescherming van melders vooropstelt, zou binnen het tuchtrecht de hoeveelheid rechten (op inzage), die worden toebedeeld aan individuen die het voorwerp uitmaakt van de melding, ten koste gaan van de bescherming en het vertrouwen van melders:

“Dus hoe het systeem er nu uitziet creëert het geen sociale veiligheid, en ik denk niet dat die meldregeling die veiligheid en dat vertrouwen zal bieden. Dus ik vrees dat, wat de politie betreft, dat een maat voor niks is, alsook het tuchtrecht niet wordt aangepakt.” (Respondent 10)

Het intern controlesysteem faalt dus niet exclusief in (proactieve) onderzoeken voeren, maar ook in de toegankelijkheid om meldingen van integriteitsschendingen op een voldoende beschermde manier te ontvangen wegens de complexiteit inherent aan het tuchtsysteem evenals de huidige beschermingsmogelijkheden voor melders. Ook hier wordt binnen de beleidsverklaring van minister Verlinden (2020) de intentie geuit om een hervorming van de tuchtwet evenals nieuwe wetgeving omtrent integriteitsschendingen te implementeren tijdens de huidige legislatuur. Ten aanzien van deze intentie klinkt respondent 10 sceptisch:

“Sinds ik onderzoek doe naar de politie hoor ik negatieve verhalen over het tuchtrecht, en er ontbreekt precies ergens de moed om dat aan te pakken.” (Respondent 10)

Respondenten in dit onderzoek boden enkele suggesties die mogelijk zouden kunnen zijn binnen de (toekomstige) Belgische politieorganisatie. Zo is respondent 8 van mening dat er een duidelijk overzicht gecreëerd dient te worden van alle mogelijke meldingskanalen binnen het tuchtrecht. Een eenvoudige tabel, waarin duidelijkheid gebracht wordt met betrekking tot de meldingskanalen, de soorten zaken die gemeld kunnen worden, de gevolgen bij het melden en de waarborgen voor anonimiteit, zou een goede eerste stap zijn. Respondent 7 vult hierbij aan

---

⁷ Wet van 8 december 2022 betreffende de meldingskanalen en de bescherming van melders van integriteitsschendingen in de federale overheidsinstanties en bij de geïntegreerde politie, *BS* 23/12/2022, 2022034749.

door aan te kaarten dat stimulerende initiatieven zoals de eerder vermelde *Serious Game* in dit verband kunnen bijdragen via het verhogen van kennis, omtrent (anonieme) rapportermogelijkheden en bewustwording omtrent (de gevaren en prevalentie van) integriteitsschendingen zoals corruptie, bij personeelsleden.

Verder wordt door respondenten 6, 8 en 10 de creatie van een onlinemeldsysteem, waarbij geen IP-adressen of andere informatie waaruit de melder in kwestie kan herleid worden, vooropgesteld. Ook het wettelijk invoeren van de functie van een vertrouwenspersoon integriteit wordt door respondenten 1, 2, 7 en 10 aangehaald. Deze vertrouwenspersoon kan fungeren als een verlaagde drempel om allerlei zaken bij te melden.

Tot slot halen respondent 4 en 6 aan dat de tuchtoverheden gereduceerd zouden moeten worden tot één tuchtorgaan, waar alle integriteitsschendingen anoniem worden behandeld. Hierdoor zou niet alleen duidelijkheid omtrent meldkanalen en tuchtoverheden geschept kunnen worden, maar ook een meer uniforme aanpak van verschillende tuchtfeiten gerealiseerd kunnen worden.

Als tweede aanbeveling ter bevordering van de preventie van corruptie binnen de Geïntegreerde Politie wordt zodus vooropgesteld dat er **effectief aan de slag moet gegaan worden met de complexiteit van het tuchtrecht evenals de wetgeving waarbinnen voldoende garanties ter bescherming van melders geïmplementeerd worden**. Zo kan een goed functionerend intern controlesysteem nagestreefd worden, hetgeen (zoals voordien vermeld) een belangrijke component ter preventie van corruptie inhoudt (Group of States against Corruption, 2021).

2.4.3.4 Meer (structurele) aandacht naar integriteit en tucht

Tijdens zes interviews kwam de noodzaak om doorheen de gehele loopbaan binnen de Geïntegreerde Politie, structureel aandacht te besteden aan de screening en controle van de competentie integriteit, evenals met betrekking tot opleidingen omtrent de thematiek. Zo was er volgens respondent 6 decennia geleden ruim de mogelijkheid om te controleren op de competentie ‘integriteit’, mede omwille van de toenmalige economische situatie (gekenmerkt door een hoge werkloosheid) die toeliet om een doorgedreven selectie tussen kandidaten te maken. Daarentegen zou de huidige economische situatie dergelijke doorgedreven controle en selectie niet toelaten, waardoor de lat lager ligt bij de selectie en rekrutering.

“En daar begint het al bij. Als iemand binnenkomt die je voor geen haar kan vertrouwen en in het verleden al een paar keer tegen de lamp is gelopen... Ja, dan moet je niet verwonderd zijn dat die in een later stadium van zijn carrière geconfronteerd zal worden met problemen zoals corruptie.” (Respondent 6)

Maar ook na de selectieprocedure, doorheen de basisopleiding, dient integriteit meer in de kijker te worden gezet. Hoewel er 24 vakuren les omtrent deontologie wordt voorzien binnen de basisopleiding, is deze sterk verouderd volgens respondent 9. Bovendien werd in al sceptisch over de huidige (ondermaatse) invulling van het vak deontologie binnen de basisopleiding gesproken (Verbergt, 2022).

Bovendien lijkt de aandacht voor integriteit en corruptie verder vergeten te worden binnen voortgezette opleidingen. Hoewel de vrijwillige opleiding ‘Holocaust, Politie en Mensenrechten’ in Kazerne Dossin volgens de Staten-Generaal een succes blijkt te zijn, wordt door respondent 9 aangehaald dat het een vrijwillige opleiding inhoudt, verzorgd door vrijwilligers en gepensioneerden (Dalle et al., 2023). Uit interviews met respondenten 2 en 9 blijkt tevens dat binnen de opleidingen voor functies waarbij een rol als tuchtoverheid opgenomen wordt, weinig tot geen aandacht wordt besteed aan integriteit. Sterker nog, respondent 4 vult aan door aan te geven dat teneinde het verwerven van een functie binnen het officierenkader, aldus met beleids- en managementfuncties, geen opleidingen in het algemeen meer moeten gevolgd worden:

“Hoe kan je nu een gestructureerd beleid vormen als uw eindverantwoordelijken, of beslissers over datgene wat je wilt bereiken binnen de politie, niet een bepaalde opleiding gezamenlijk volgen, zodat er samen nagedacht kan worden en beslist kan worden over een anti-corruptiebeleid?” (Respondent 4)

Er zouden volgens respondenten 2, 7 en 9 weldegelijk plannen opborrelen om meer structurele aandacht te voorzien inzake integriteit binnen de basisopleiding en voortgezette opleidingen. Zo wordt de dilemmatraining *A Serious Game* niet louter verplicht binnen de basisopleiding voor aspirant-inspecteurs, maar ontwikkelt zich het idee (binnen lokale politiezones) dergelijke dilemmatrainingen ook binnen voortgezette opleidingen voor hogere kaders te verplichten. Ook binnen de beleidsverklaring van minister Verlinden (2020) klinkt de intentie te investeren in integriteit doorheen opleidingen binnen de hele loopbaan, waarbij ook voor (hoog)gespecialiseerde functies, met inachtneming van de inhoudelijke kwaliteit van deze opleidingen. Respondent vier klinkt hierover:

“Ik heb gelezen in het beleidsplan van de minister van Binnenlandse Zaken dat ze werk gingen maken rond een opleidingskader voor de leidinggevendenden binnen de Geïntegreerde Politie (...). Het is niet omdat het erin staat, dat het ook effectief al gerealiseerd is. Maar het is al belangrijk dat het erin staat.” (Respondent 4)

Bovendien wordt doorheen verschillende interviews meermaals gesuggereerd om het thema integriteit en corruptie vaker naar voor te brengen op personeelsvergaderingen, strategische seminars en bijscholingsdagen over anti-corruptiemaatregelen ...

Zo vormt de volgende aanbeveling om corruptie te voorkomen binnen het Belgische politiebestedel het uitwerken van een **meer doorgedreven controle en selectie op integriteit tijdens de selectieprocedure, evenals een kwaliteitsvolle, structurele aandacht voor het onderwerp tijdens al dan niet verplichte (voorgezette) opleidingen in elk kaderniveau binnen de Geïntegreerde Politie, personeelsvergaderingen en strategische seminars.**

2.4.3.5 Installeren van een roulementsysteem

Volgens respondent 7 verhoogt de vatbaarheid voor corruptie wanneer personeelsleden gedurende een lange periode binnen eenzelfde dienst en met dezelfde collega's werken zonder enige vorm van roulement. Bovendien worden personeelsleden op deze manier vaak geconfronteerd met dezelfde soorten incidenten, doelgroepen ... waardoor de kans op het ontwikkelen van vooroordelen ook stijgt, hetgeen zich kan uiten bijvoorbeeld etnisch profileren of politieel optreden met vooroordelen. Om deze reden pleit de respondent voor een systeem waarbij personeelsleden periodiek doorschuiven naar een andere dienst of zone met andere collega's en leidinggevenden. Toch erkent de respondent dat het invoeren van dergelijk systeem moeilijk zal zijn. Enerzijds omwille van het structureel capaciteitstekort binnen de politieorganisatie, anderzijds omwille van weerstand door leden binnen de organisatie.

Hoewel deze aanbeveling slechts door één respondent naar voor geschoven werd, verleent de beargumenteerde onderbouwing relevantie aan de aanbeveling. De vijfde aanbeveling betreft zodus **het aanvangen van de debatten en het implementeren van (een wettelijk kader voor) een roulement-systeem waarbij personeelsleden van de Geïntegreerde Politie die voldoen aan bepaalde criteria (zoals x-aantal jaar werkzaam binnen een specifieke zone/dienst) doorschuiven naar een andere zone/dienst.**

2.4.3.6 Inzetten op psychologische ondersteuning en stress-teams

“Merkwaardig genoeg is een van de nuttigste dingen die men kan doen om corruptie te voorkomen investeren in het stress-team en psychologische ondersteuning (...) Dat klinkt zacht, maar is eigenlijk een heel harde maatregel in het effectief voorkomen van corruptie.”

(Respondent 8).

Volgens respondent 8 zou de weg richting corruptie vaak aanvagen met kleine, individuele kwetsbaarheden waardoor er onvoldoende bescherming zou zijn tegen verleidingen. Daarbij wordt aangegeven dat verschillende lokale politiezones zelf (preventief) initiatief nemen door te investeren in een aanbod van externe psychologen voor hun personeelsleden. Echter wordt ook beduid dat binnen andere politiezones of diensten, er een groot gebrek is aan psychologische ondersteuning. Ter illustratie wordt de onderfinanciering van het stressteam op het niveau van de Federale Politie aangegeven.

Ook hier wordt door de respondent de rol van sterk leiderschap benadrukt, waarbij het de rol van een leidinggevende is om personeelsleden te stimuleren om psychologische hulp te aanvaarden bij duidelijke signalen van kwetsbaarheden of trauma.

De implementatie van psychologische ondersteuning binnen elke politiezone, evenals de gedegen financiering van het stressteam op Federaal niveau, zou volgens de respondent een van de meest effectieve interventies inzake de preventie van corruptie zijn.

2.4.4 Welke uitdagingen kunnen geïdentificeerd worden m.b.t. de implementatie van de aanbevelingen?

Verschillende van de bovenstaande aanbevelingen leven niet enkel onder de respondenten, maar klonken al eerder binnen de academische wereld, het beleid én de praktijk. Zo wordt de aanpassing van het tuchtrecht, het investeren in de opleiding doorheen de gehele loopbaan en het bespreekbaar maken van integriteitsthema's binnen de organisatie vermeld binnen de beleidsverklaring van Minister Verlinden (2020). Ook in de Staten-Generaal weerklinken enkele van de hierboven vermelde thema's, zoals het initiëren van een cultuurwijziging en stimuleren richting sterk leiderschap (Dalle et al., 2023). Evenwel is, zolang een werkelijke implementatie van de aanbevelingen niet plaatsvindt, het herhaaldelijk aanbevelen niet irrelevant. Hoewel getracht werd nieuwe aanbevelingen naar voor te schuiven, is het continu aandacht vestigen op aanbevelingen die meermaals klinken ook belangrijk om het gewicht ervan (dan wel binnen de praktijk, het beleid en/of de academische wereld) te kunnen benadrukken.

Tot slot is het relevant om stil te staan bij de uitdagingen die zich stellen om de implementatie van bovenstaande aanbevelingen te verwezenlijken, teneinde hierop te kunnen anticiperen (in een verder evaluatieonderzoek of binnen het beleid). Onderstaande opsomming biedt de resultaten uit interviews met respondenten inzake de uitdagingen die gepaard gaan met de implementatie van aanbevelingen ter preventie van corruptie binnen het Belgische politiebestedel.

2.4.4.1 De bereidheid

“Volgens mij is het op dit moment onmogelijk om één nationaal anti-corruptiebeleid uit te werken omwille van de constellatie van België. Iedereen gaat vanuit zijn eigen bevoegdheden een anti-corruptiebeleid willen voeren, maar dat zorgt voor versnippering. Eigenlijk zou iedereen moeten samenzitten en één raamwerk maken.... Maar dat zie ik niet gebeuren.”

(Respondent 4)

Met bovenstaande uitspraak wordt verwezen naar de talrijke aanwezigheid aan verschillende overheden en actoren met verschillende bevoegdheden, prioriteiten en klemtonen. Zo zou het volgens respondent 2, 4 en 8 een uitdaging zijn om vorm te geven aan een coherent, gemeenschappelijk beleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie omwille van de benodigde

samenwerking tussen die verschillende overheden en actoren. Respondent 2 verduidelijkt dat er bijvoorbeeld tussen de Lokale – en Federale Politie grote verschillen zijn. Respondent 8 en 9 vullen aan door te beduiden dat verschillende diensten nog te weinig uit hun silo komen.

Doorheen de helft van de interviews werd bovendien aangegeven dat de bereidwilligheid vanwege het beleid en de praktijk aanwezig moeten zijn, hetgeen ook in het verleden reeds een uitdaging bleek te zijn om verschillende aanbevelingen die al langer klinken, daadwerkelijk te implementeren. Respondent 2 en 9 wijzen in dit verband op het feit dat er binnen de organisatie sprake is van een veranderingsmoeheid, waaronder ook bij de leidinggevenden die beleidsfuncties uitoefenen. Bovendien is er nog een te groot gebrek aan een evaluatiecultuur, aldus respondent 4 en 8.

Dit maakt dat de initiatieven die hedendaags gerealiseerd worden in het kader van het voorkomen van corruptie binnen de Geïntegreerde Politie, voornamelijk afhankelijk zijn van de bereidwilligheid, vrijwilligheid, vrije tijd en moed van individuele actoren. Naast het feit dat, aldus respondenten 7 en 9, weinig mensen zich actief bezighouden met integriteit, wordt door acht van de tien interviews aangegeven dat er ook de bereidwilligheid moet zijn om gegeven de huidige structurele capaciteitsproblematiek capaciteit vrij te maken voor de implementatie van initiatieven en aanbevelingen. Hierdoor realiseert de implementatie zich vaak niet zonder slag of stoot, en ondergaan ze vaak een trage, lange reis van idee tot implementatie.

“Het is eigenlijk een extra full time job erbij.” (Respondent 7)

2.4.4.2 De aanwezigheid van weerstand en een negatieve connotatie

Doorheen zes van de tien interviews wordt gewezen op de aanwezigheid van weerstand naar integriteitsinitiatieven toe binnen de politieorganisatie. Deze weerstand zou volgens respondenten 2 en 7 te maken hebben met het gegeven dat er bij een deel van de organisatie omtrent ‘integriteit’ nog een negatieve connotatie hangt, of simpelweg niet geweten is wat het inhoudt. Respondent 8 en 9 vullen aan met de bevinding dat er nog onvoldoende een bewustzijn is inzake de inhoudelijke invulling van ‘integriteit’ binnen de organisatie. Zo zou er volgens respondenten 1, 2 en 4 vaak de reflectie gemaakt worden vanuit het werkveld dat initiatieven in het kader van integriteit en de preventie van corruptie uitgaan van een wantrouwen vanwege de organisatie in haar personeelsleden.

“Er wordt vaak uitgegaan van het idee dat er een wantrouwen is. Daar moet gewoon een mindset-verandering komen.” (Respondent 1)

Deze *mindset*-verandering zou volgens respondent 9 mogelijk gemaakt kunnen worden door aan de top van de organisatie te starten met het goede voorbeeld te geven, samenwerken en spreken over integriteit en de preventie van corruptie.

2.4.4.3 Het onevenwicht tussen operationele doelstellingen en een langetermijnvisie

Binnen de eerste minuut van het interview met respondent 1, academisch expert inzake insider threat, klinkt dat insider threats zoals corruptie vaak in de schaduw blijven staan van externe dreigingen. Vervolgens wordt doorheen interviews met respondenten 8, 9 en 10 aangehaald dat het binnen een sterk georganiseerde, operationele politie-eenheid een uitdaging is om te focussen op de langetermijnvisie, zoals het vormgeven en implementeren van een coherent, gemeenschappelijk integriteitsbeleid met anti-corruptiecomponenten op het niveau van de Geïntegreerde Politie:

“Het is ook een waan-van-de-dag-organisatie. Het is een operationele, actiegerichte organisatie waarbij veel veel dingen dringend en snel moeten gebeuren, waardoor integriteit, iets waar je langer over moet nadenken en veel tijd kost, soms naar de zijlijn verdwijnt.”
(Respondent 10)

Bovendien vormt het een uitdaging dat integriteit niet louter binnen een langetermijnvisie vorm moet krijgen, maar ook een project uitmaakt waar voortdurend op gewerkt en ingezet moet worden, aldus respondent 2. Zo zou een integriteitsbeleid, met voldoende anti-corruptie elementen, enkel kunnen werken wanneer het een voortdurende inspanning blijft waar je continu mee bezig moet zijn. Respondent 8 vult hierbij aan:

“Zeker in de politie en in België, omdat je vaak even aandacht hebt en dan verdwijnt dat weer, dus je moet dat in je planning-cyclus steken. Bij de politie zou dat kunnen via een beleid

(...) Beleid is noodzakelijk om iets structureel te kunnen coördineren en de aandacht op te blijven vestigen.” (Respondent 8)

2.4.4.4 De noodzaak ondanks de uitdagingen

“Je kan dat een beetje vergelijken met de invoering van de gordel. Daar is tegenstand tegen geweest in het begin. Maar weet jij nu nog iemand die zijn gordel niet aandoet? Het is een automatisme geworden... Je denkt er niet meer bij na. En integriteit moet iets even natuurlijk worden. Dat je altijd reflecteert: ‘ben ik wel goed bezig?’. En dat wordt niet altijd meteen geaccepteerd, en vaak bekritiseerd, maar dat neemt het belang en de impact niet weg.”

(Respondent 4)

Om af te sluiten werd, ondanks de uitdagingen, door acht van de tien respondenten benadrukt dat er een significante noodzaak is om meer in te zetten op integriteit en anti-corruptiemaatregelen. Hoewel er volgens respondent 2 steeds meer sprake is binnen de organisatie van een actieve houding, waarbij zelf actief stappen ondernomen worden inzake het bevorderen van integriteit en voorkomen van corruptie, wordt doorheen zes interviews benadrukt dat de weg richting een gedegen beleid met voldoende initiatieven nog lang is:

“En ik heb soms het gevoel... er moet weer een hervorming gebeuren. We zijn precies terug aan het wachten tot er iets ergs gebeurt alvorens men gaat zeggen om terug te veranderen”

(Respondent 2)

3. Conclusie en discussie

In deze studie werd getracht om gehoor te geven aan de alarmsignalen die weerklinken uit verschillende (inter)nationale hoeken, waarbij de Belgische overheid figuurlijk op de vingers getikt werd omwille van het gebrek aan beleidsmatige aandacht en inspanningen inzake het voorkomen van (openbare) corruptie. Het inzetten op dit tekort is om meerdere redenen belangrijk voor de Belgische overheid. Naast het feit dat dergelijke inspanningen tegemoetkomen aan internationale kritieken en verwachtingen ten aanzien van België, kenmerkt publieke corruptie, als op zichzelf staand misdrijfsfenomeen, zich als een belangrijke dreiging voor de (recht)staat. Zo ontplooien zich een resem aan negatieve consequenties die het belang van de democratische samenleving in haar geheel, de politieorganisatie specifiek, evenals (mensenrechten van) de individuele burger (herhaaldelijk) raken. Bovendien wordt corruptie als een belangrijke contrastrategie voor criminele organisaties geïdentificeerd, waardoor de aanpak van corruptie een belangrijk middel kan vormen in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit waar hedendaags dan wel veel beleidsmatige aandacht en inspanningen aan wordt besteed. Als dusdanig werd gepoogd om simultaan op de golf aan initiatieven in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en de bevordering van integriteit binnen publieke ambten, mee te varen en sturing te bieden met betrekking tot het huidige anti-corruptiebeleid (met betrekking tot de Belgische Geïntegreerde Politie). Hierbij werd in het bijzonder belang gehecht aan de preventieve aanpak, waarin beleidsmakers een belangrijke rol spelen.

Zo werd de centrale onderzoeksvraag, namelijk: **‘Hoe kan er vanuit het Belgische beleid meer (consistent) aandacht geschonken worden aan, en inspanningen geleverd worden met betrekking tot de preventie van corruptie binnen de Geïntegreerde Politie?’** beantwoord aan de hand van zes deelvragen.

Vooreerst werd inzicht verworven in het huidige preventieve anti-corruptiebeleid binnen België, dat betrekking heeft op de Belgische Geïntegreerde Politie. De resultaten wezen uit dat België niet beschikt over een coherente, nationale corruptiebestrijdingsstrategie. Daarentegen zitten de beleidslijnen, die aanschouwd kunnen worden als ‘het Belgische anti-corruptiebeleid’, vervat in verschillende beleidsdocumenten. Na een analyse van de beleidsdocumenten, tussen een tijdsperiode van 2020-2025, kon geconcludeerd worden dat het huidig (preventief) anti-corruptiebeleid sterk gefragmenteerd is. Enerzijds werd de beleidsmatige aandacht naar

corruptie, indien aanwezig, voornamelijk gekaderd vanuit haar rol als contrastrategie binnen de georganiseerde criminaliteit. Daar waar corruptie als afzonderlijk misdrijfsfenomeen werd besproken, werd in eerste instantie verwezen naar de repressieve aanpak. De preventieve aanpak van corruptie als op zichzelf staand misdrijfsfenomeen, dan wel als contrastrategie, werd slechts driemaal aangehaald. De concrete doelstellingen die naar voor geschoven werden betroffen unaniem de implementatie van de acht concrete aanbevelingen vanwege de GRECO.

Echter, ook binnen deze doelstelling bestaat geen éénduidige visie. Daar waar de Kadernota Integrale Veiligheid de maximale implementatie vooropstelt, wordt binnen de beleidsnota van de minister van binnenlandse zaken het overwegen van de implementatie vooropgesteld. Naast deze acht aanbevelingen blijven andere beleidslijnen ter preventie van corruptie (binnen de Geïntegreerde Politie) achterwege. Hierdoor werd geconstateerd, in navolging met de bevinding van Transparency International in 2012, dat elf jaar later de Belgische beleidslijnen inzake de preventie van corruptie binnen de politieorganisatie nog steeds louter gebaseerd zijn op het voldoen aan internationale verwachtingen. **De eerste afsluitende bedenking vormt aldus het gegeven dat de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid ondermaats is. Binnen de invulling zou, naast het inlossen van internationale verplichtingen en verwachtingen, de beleidslijnen ook vormgegeven moeten worden op basis van eigen doelstellingen inzake de preventie van corruptie.**

Wanneer vervolgens werd nagegaan in welke mate er tot op heden initiatieven genomen werden teneinde de doelstellingen uit het theoretische preventieve anti-corruptiebeleid te implementeren in de praktijk, bleken de internationale verwachtingen bovendien absoluut niet ingelost te zijn. Zo werden slechts twee van de acht aanbevelingen vanwege de GRECO geïmplementeerd. Hoewel er tegen 30 juni 2023 een nieuw verslag dient geleverd te worden inzake de vordering van de implementatie, werd na een korte doorlichting in dit onderzoek vastgesteld dat er enkele initiatieven genomen werden, maar er nog geen vooruitgang werd geboekt ten aanzien van het laatste verslag. Zo zouden er tot op heden nog steeds slechts twee aanbevelingen volbracht zijn. Bovendien kwam naar voren dat een van deze twee aanbevelingen in theorie wel werd gerealiseerd, maar de uitwerking naar de praktijk toe insufficiënt is, waardoor de werkelijke uitwerking betwist kan worden. **Hierdoor geldt tevens de bedenking dat de uitwerking van de doelstellingen van het huidige preventief anti-corruptiebeleid onvoldoende is. Er werden bij enkele aanbevelingen, op basis van**

inzichten door experts, voorstellen geleverd om het implementatieproces nieuw leven in te blazen.

Op basis van de analyse van de huidige invulling én realisatie van het beleid werden twee algemene bedenkingen geformuleerd, die beide wijzen naar **de conclusie dat het huidig preventief anti-corruptiebeleid (in de praktijk) met betrekking tot de Geïntegreerde Politie, nog in haar kinderschoenen staat.** Om het toekomstig preventief anti-corruptiebeleid te bevorderen, werden door de tien experts zes aanbevelingen (voor beleidsmakers) naar voren geschoven.

De belangrijkste aanbeveling die door 90% van de respondenten naar voor geschoven werd betreft het ontwerpen van één uniforme beleidsmatige aanpak op het niveau van de gehele organisatie. Hierbij wordt voorkeur gegeven aan de **integratie van een preventief anti-corruptiebeleid binnen het reeds opborrelende voornemen om een gemeenschappelijk, gecoördineerd integriteitsbeleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie te ontwerpen en implementeren. Het vormgeven van dit ontwerp kan gerealiseerd worden aan de hand van het Integrity Management Framework van professor Jeroen Maesschalck.** Hoewel dit een té ambitieus nastreven vormt binnen het tijdsbestek van dit onderzoek, vormt het een interessante aanbeveling voor verder onderzoek. Een overzicht van alle aanbevelingen, zowel ter implementatie van de aanbevelingen van het evaluatieverslag van de GRECO, als de resterende vijf aanbevelingen, kan in bijlage geconsulteerd worden (*zie bijlage*).

Vervolgens werden drie uitdagingen geïdentificeerd met betrekking tot de implementatie van de aanbevelingen, waaronder het vormgeven van het toekomstig coherent en gemeenschappelijk preventief anti-corruptiebeleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie. Deze betreffen: de bereidwilligheid vanwege het beleid en de praktijk om uitvoering te geven aan de aanbevelingen, de weerstand en negatieve connotatie omtrent integriteitsinitiatieven binnen de politieorganisatie en het onevenwicht in (beleidsmatige) aandacht naar operationele doelstellingen en een langetermijnvisie binnen de organisatie. Toch werd de noodzaak, evenals het potentieel om stappen te ondernemen, benadrukt door de respondenten.

De resultaten in dit onderzoek kunnen gebundeld worden tot één afsluitende alinea. De mogelijkheid om simultaan met de verhoogde beleidsmatige aandacht aan georganiseerde criminaliteit en integriteit binnen publieke functies, bestaat de noodzaak én opportuniteiten om in te zetten op meer beleidsmatige aandacht naar de preventie van corruptie (binnen de Geïntegreerde Politie). Zo zijn er tal van aanbevelingen waar gehoor aan gegeven kan worden, rekening houdend met verschillende uitdagingen. Enerzijds teneinde de verwachtingen vanwege het internationale landschap in te lossen, anderzijds teneinde de rechtstaat en democratie inherent wensen te beschermen ten aanzien van de dreigingen die gepaard gaan met publieke corruptie.

4. Bibliografie

- About GlobE.* (z.d.). United Nations: Global Operational Network of Anti-Corruption Law Enforcement Authorities. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://globenetwork.unodc.org/globenetwork/en/about.html>
- Actief en passief.* (2023). Federale Overheidsdienst Justitie. Geraadpleegd op 5 maart 2023, van https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/veiligheid_en_criminaliteit/corruptie/actief_en_passief
- Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie. (2023, 3 februari). *De aanpak van integriteit bij de Belgische politie: Integriteit komt niet vanzelf. Hoe pakt de Belgische politie dat aan?* Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.aigpol.be/nl/de-aanpak-van-integriteit-bij-de-belgische-politie>
- Baarda, B., & Van der Hulst, M. (2017). *Basisboek interviewen*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Bakowski, P., & Voronova, S. (2017). Corruption in the European Union: Prevalence of corruption, and anti-corruption efforts in selected EU Member States. In *European Parliamentary Research Service* (10.2861/071091). European Union. Geraadpleegd op 10 februari 2023, van [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/608687/EPRS_STU\(2017\)608687_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/608687/EPRS_STU(2017)608687_EN.pdf)
- Belgische Federale Overheidsdiensten. (2011, 17 augustus). *Corruptie? Niet in ons bedrijf...* Federale Overheidsdienst Justitie. Geraadpleegd op 15 februari 2023, van <https://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/Corruptie.pdf>
- Belgische Federale Overheidsdiensten. (2023a). *Corruptie*. Federale Overheidsdienst Justitie. Geraadpleegd op 17 februari 2023, van https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/veiligheid_en_criminaliteit/corruptie
- Belgische Federale Overheidsdiensten. (2023b). *Op internationaal vlak*. Federale Overheidsdienst Justitie. Geraadpleegd op 15 februari 2023, van https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/veiligheid_en_criminaliteit/corruptie/op_internationaal_vlak
- Dalle, J.-L., De Kimpe, S., De Landsheer, J., Roegiers, N., Libois, O., Delcourt, V., Tange, C., de Lavareille, D., Keuterickx, V., & de Leu de Cecil, E. (2023). *Staten-generaal van de*

- politie: een blauwdruk voor de politie van de toekomst.* Vanden Broele.
https://www.besafe.be/sites/default/files/2023-03/Publicatie%20SEGPOL_0.pdf
- Decorte, T., & Zaitch, D. (2016). *Kwalitatieve methoden en technieken in de criminologie.* Leuven: Acco.
- De Croo, A. (2021a, 1 december). België neemt Nationale Veiligheidsstrategie aan. *Premier.be*. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.premier.be/nl/nationale-veiligheidsstrategie>
- De Croo, A. (2021b). Nationale Veiligheidsstrategie. In *Premier.be*. Peter Moors. Geraadpleegd op 27 april 2023, van https://www.premier.be/sites/default/files/articles/NVS_Online_NL.pdf
- della Porta, D., & Vannucci, A. (2012). *The hidden order of corruption: An institutional approach.* Routledge. Geraadpleegd op 15 februari 2023, van https://www.researchgate.net/publication/286318108_The_hidden_order_of_corruption_An_institutional_approach/link/5f993dba458515b7cfa415e1/download
- De Spiegeleir, Y. (2022, 22 maart). *Commissaris politie Lokeren valt in de prijzen met 'serious game' over integriteit.* hln.be. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.hln.be/lokeren/commissaris-politie-lokeren-valt-in-de-prijzen-met-serious-game-over-integriteit~aa730b6d/214175841/>
- Dormaele, A. (2009). Definitiedebat corruptie. *De orde van de dag*(47), 17-23. Geraadpleegd op 17 februari 2023, van <https://jura.kluwer.be/secure/ShowFile.aspx?sourceid=dn300087788&id=dx1281193.pdf#search=%20corruptie%20gudrun%20>
- Dormaele, A., & Easton, M. (2011). Understanding perceptions of corruption. In M. Cools, B. De Ruyver, L. Pauwels, P. Ponsaers, T. Vander Beken, F. Vander Laenen, G. Vande Walle, A. Verhage, G. Vermeulen, & G. Vynckier. (Eds.). *EU criminal justice, financial & economic crime: new perspectives interest-based dispute resolution* (Vol. 5, pp. 205-226). Maklu. <https://biblio.ugent.be/publication/1948005/file/6739771>
- El Bakkali, L., & Dekock, L. (2023, 16 april). Ine Van Wymersch wordt nationale drugscommissaris: “We moeten de criminelen raken waar het pijn doet”. *vrtnews.be*. Geraadpleegd op 7 februari 2023, van <https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2023/02/17/ine-van-wymersch-drugscommissaris-portret/>
- European Commission. (2017, november). *Thematische factsheet europees semester: de strijd tegen corruptie.* Geraadpleegd op 15 februari 2023, van https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_fight-against-corruption_nl.pdf

- Europol. (2021). *Serious and Organised Crime Threat Assessment. A corrupting influence: the infiltration and undermining of Europe's economy and society by organised crime.* European Union. Geraadpleegd op 19 februari 2023, van https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/socta2021_1.pdf
- Federale Overheidsdienst Justitie. (2022). *Kadernota Integrale Veiligheid 2022-2024.* (D/2022/7951/NL/1248). Jean-Paul Janssens. Geraadpleegd op 12 december 2022, van <https://justitie.belgium.be/sites/default/files/Publicatie%20KIV%20NL.PDF>
- Gillis, T., & De Volder, J. (2019). Eens integer, altijd integer? In *Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie.* Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie. Geraadpleegd op 12 maart 2023, van <https://www.aigpol.be/sites/aigpol/files/downloads/Maart%202019-Opiniestuk-Integriteit.pdf>
- Group of States against Corruption. (2020). *Vijfde evaluatiecyclus. Het voorkomen van corruptie en het bevorderen van de integriteit binnen de centrale regeringen (hoge functies van de uitvoerende macht) en de politiediensten. Evaluatieverslag België.* Council of Europe. Geraadpleegd op 12 december 2022, van <https://rm.coe.int/vijfde-evaluatiecyclus-het-voorkomen-van-corruptie-en-het-bevorderen-v/1680998a4f>
- Group of States against Corruption. (2021). *Vijfde evaluatiecyclus. Het voorkomen van corruptie en het bevorderen van de integriteit binnen de centrale regeringen (hoge functies van de uitvoerende macht) en de politiediensten : Conformiteitsverslag België.* Council of Europe. Geraadpleegd op 14 december 2022, van [https://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/2022-01_GrecoRC5\(2021\)11-Final-nl-Conformiteitsverslag-Belgique-CONF2.pdf](https://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/2022-01_GrecoRC5(2021)11-Final-nl-Conformiteitsverslag-Belgique-CONF2.pdf)
- Ik wil een collega worden.* (2023). Jobpol.be. Geraadpleegd op 23 maart 2023, van <https://www.jobpol.be/nl/ik-wil-een-collega-worden>
- Johnson, C. N. (2002). The benefits fo PDCA. *Quality Progress*, 35(5), 120.
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2021). *WGI-Interactive Data Access.* Worldwide Governance Indicators. Geraadpleegd op 10 februari 2023, van <http://info.worldbank.org/governance/wgi/Home/Reports>
- Kukutschka, B. M. R. (2021). *Global corruption barometer: European Union 2021. Citizens' views and experiences of corruption.* Transparency International. Geraadpleegd op 9 februari 2023, van https://images.transparencycdn.org/images/TI_GCB_EU_2021_web.pdf
- Lavrakas, P. J. (2008). *Encyclopedia of survey research methods.* Thousand Oaks, California: SAGE Publications.

- Lokale Politiezone Carma. (2022). Integriteitsplan Politie Carma. In *Aigpol.be*. Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie. Geraadpleegd op 23 april 2023, van <https://www.aigpol.be/sites/aigpol/files/attachments/2022-PZ%20Carma-Integriteitsplan.pdf>
- Lokale Politiezone Het Houtsche. (2019). Zonaal veiligheidsplan 2020-2025. In *Politie.be*. Lokale Politiezone Het Houtsche. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.politie.be/5447/sites/5447/files/attachments/Zonaal%20Veiligheidsplan%20PZ%20Het%20Houtsche%202020-2025.pdf>
- Lokale Politie Wetteren Laarne Wichelen. (2019). Zonaal veiligheidsplan 2020-2025. In *Politie.be*. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.politie.be/5438/sites/5438/files/downloads/ZVP20-25.pdf>
- Maesschalck, J. & Bertok, J. (2009). Towards a sound integrity framework: instruments, processes, structures and conditions for implementation. Organisation for Economic Co-operation and Development. Geraadpleegd op 10 mei 2023, van https://www.researchgate.net/publication/281280788_Towards_a_sound_integrity_framework_instruments_processes_structures_and_conditions_for_implementation/link/55def44108ae7983897d32cb/download
- McDevitt, A., & Bullock, J. (2021). *Resisting corruption along drug trafficking routes. An analysis of criminal justice bodies in Latin Amerika and West Africa*. Transparency International. Geraadpleegd op 20 december 2022, van <https://images.transparencycdn.org/images/2021-Report-Resisting-corruption-along-drug-trafficking-routes-Crimjust.pdf>
- Mortelmans, D. (2013). Handboek kwalitatieve onderzoeksmethoden (4e ed.). Leuven: Acco.
- Over Corruptie*. (2023). Transparency International Belgium. Geraadpleegd op 5 maart 2023, van <https://transparencybelgium.be/nl/over-corruptie/>
- Peters, J. G., & Welch, S. (1978). Political Corruption in America: A Search for Definitions and a Theory, or If Political Corruption Is in the Mainstream of American Politics Why Is It Not in the Mainstream of American Politics Research? *American Political Science Review*, 72(3), 974-984. <https://doi.org/10.2307/1955115>
- Polaine, M., & Timilsina, T. A. (2018). Good Practices in Public Sector Excellence to Prevent Corruption: A Lessons Learned Study in Support of the Implementation of the United Nations Convention Against Corruption (UNCAC). In *anti-corruption.org*. United Nations Development Programme. Geraadpleegd op 27 december 2022, van <http://www.anti-corruption.org/wp-content/uploads/2018/10/UNDP-2018-Good-Practices-in-Public-Sector-Excellence-to-Prevent-Corruption.pdf>

- Politie Antwerpen. (2019). Zonaal veiligheidsplan 2020-2025. In *politieantwerpen.be*. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.politieantwerpen.be/over-ons/lokale-veiligheidsplannen>
- Politie valt in de prijzen met 'serious game' rond ethische dilemma's*. (2022, 22 maart). Federale Politie. Geraadpleegd op 5 mei 2023, van <https://www.politie.be/5998/nl/pers/politie-valt-in-de-prijzen-met-serious-game-rond-ethische-dilemmas>
- Privaat en openbaar*. (2023). Federale Overheidsdienst Justitie. Geraadpleegd op 5 maart 2023, van https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/veiligheid_en_criminaliteit/corruptie/privaat_en_openbaar
- Punch, M. (2000, september). Police Corruption and its Prevention. *European Journal on Criminal Policy and Research*(8), 301-324. <https://doi.org/https://doi.org/10.1023/A:1008777013115>
- Reveraert, M., & Sauer, T. (2022, 23 augustus). *Corruptie zit niet alleen bij de politie*. De Tijd. Geraadpleegd op 16 februari 2023, van <https://www.tijd.be/opinie/algemeen/corruptie-zit-niet-alleen-bij-de-politie/10408961.html>
- Roers, T. & Lokale Politiezone Gent. (2020). Integriteitsbeleidsplan Politiezone Gent 2020-2025: Onze RIT naar 100% FL(IK). In *Aigpol.be*. Algemene Inspectie van de Federale Politie en van de Lokale Politie. Geraadpleegd op 28 april 2023, van <https://www.aigpol.be/nl/de-aanpak-van-integriteit-bij-de-belgische-politie>
- Swanborn, P. G. (2007). *Evalueren: het ontwerpen, begeleiden en evalueren van interventies: een methodische basis voor evaluatie- onderzoek*. 2e druk Amsterdam: Boom.
- Tolleneer, E. & Lokale Politiezone Heist (2022). Integer werken binnen de PZ Heist: over een ethisch kompas dat mee richting kan geven aan je beslissingen en daden. In *Aigpol.be*. Algemene Inspectie van de Federale Politie en de Lokale Politie. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.aigpol.be/sites/aigpol/files/attachments/2022-PZ%20Heist-Integriteitsplan.pdf>
- Transparency International. (2012). National Integrity System Assessment: Belgium. In *Transparency.org*. European Commission. Geraadpleegd op 27 april 2023, van https://images.transparencycdn.org/images/2012_NISBelgium_EN.pdf
- Transparency International. (2007). *Global Corruption Report 2007. Corruption in Judicial Systems*. Cambridge University Press. Geraadpleegd op 16 februari 2023, van https://images.transparencycdn.org/images/2007_GCR_EN.pdf

- Transparency International. (2022). *Corruption Perceptions Index 2021*. Geraadpleegd op 18 december 2022, van https://images.transparencycdn.org/images/CPI2021_Report_EN-web.pdf
- Transparency International. (2023a, 31 januari). *CPI 2022: Highlights and insights*. Transparency.org. Geraadpleegd op 8 februari 2023, van <https://www.transparency.org/en/news/cpi-2022-highlights-insights-corruption-conflict>
- Transparency International. (2023b, 31 januari). *2022 Corruption Perceptions Index: Explore the results*. Transparency.org. Geraadpleegd op 8 februari 2023, van <https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
- United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-corruption Education and Youth Empowerment. (2022a). Knowledge tools for academics and professionals: Module Series on Anti-Corruption. Module 1: What is Corruption and Why Should We Care? In *United Nations Global Resource for Anti-Corruption Education and Youth Empowerment*. United Nations Office on Drugs and Crime. Geraadpleegd op 25 december 2022, van https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Anticorruption_Module_1_What_Is_Corruption_and_Why_Should_We_Care.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime & Global Resource for Anti-Corruption Education and Youth Empowerment. (2022b). *Knowledge tools for academics and professionals: Module Series on Anti-Corruption. Module 4: Public Sector Corruption*. United Nations Office on Drugs and Crime. Geraadpleegd op 26 december 2022, van https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/academics/Anticorruption_Module_4_Public_Sector_Corruption.pdf
- Van Quickenborne, V. (2020). Beleidsverklaring: Justitie. In *Dekamer.be*. Centrale Drukerij. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1610/55K1610015.pdf>
- Van Quickenborne, V. (2021). Beleidsverklaring 2.0: Justitie, sneller-menselijker-straffer. In *Teamjustitie.be*. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://www.teamjustitie.be/wp-content/uploads/2021/02/plan-voor-justitie-ZI.pdf>
- Vast Comité van Toezicht op de politiediensten. (2022). Jaarverslag 2021: Vast Comité van Toezicht op de politiediensten. In *Comité P*. Kathleen Stinckens. Geraadpleegd op 11 februari 2023, van <https://comitep.be/document/jaarverslagen/Comite%20P%20jaarverslag%202021.pdf>

- Verbergt, M. (2022, 9 augustus). 'We dachten te lang dat de strijd tegen corruptie gevoerd was'. *De Standaard*. Geraadpleegd op 16 april 2023, van https://www.standaard.be/cnt/dmf20220808_97494190
- Verlinden, A. (2020). Beleidsverklaring: van de minister van Binnenlandse Zaken, Institutionele Hervormingen en Democratische Vernieuwing. In *Verlinden.belgium.be*. Centrale Drukerij. Geraadpleegd op 27 april 2023, van <https://verlinden.belgium.be/sites/default/files/articles/Beleidsverklaring20201112.pdf>
- Verlinden, A., & Van Quickenborne, V. (2022). Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025: Een veerkrachtige Geïntegreerde Politie ten dienste van de samenleving. In *politie.be*. De Geïntegreerde Politie. Geraadpleegd op 4 maart 2023, van <https://www.politie.be/5998/sites/5998/files/files/2022-04/NVP2022-2025.pdf>
- Vranckx, A. (2009). Kartels, kogels en corruptiebeteugeling: een verhaal van het Zuiden. *Orde van de dag: Criminaliteit en samenleving*, (47), 29-34. <https://jura.kluwer.be/secure/ShowFile.aspx?sourceid=dn300087789&id=dx1281194.pdf#search=%20Kartels,%20kogels%20corruptiebeteugeling:%20verhaal%20Zuide%20>
- VSOA Politie (2021). *Memorandum 2021*. Geraadpleegd op 16 april 2023, van <https://vsoa-pol.be/wp-content/uploads/files/Memorandum2021NL.pdf>
- Wetgeving. (2023). Federale Overheidsdienst Justitie. Geraadpleegd op 5 maart 2023, van https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/veiligheid_en_criminaliteit/corruptie/wetgeving

5. Nederlandstalig persbericht

Inzetten op een loterijticket of een onafgemaakte puzzel in de vorm van een Belgisch preventief anti-corruptiebeleid voor de politie?

Op zoek naar de puzzelstukken die het huidige Belgische preventieve anti-corruptiebeleid voor de politie compleet kunnen maken.

Sinds de recente berichtgeving in verband met het SKY ECC-onderzoek komt publieke corruptie steeds meer in het daglicht te staan. In naam van de Universiteit Gent, werd tussen September 2022 en Mei 2023 een onderzoek uitgevoerd naar de stand van zaken in het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid voor de politie. De resultaten van het onderzoek werden verkregen uit verschillende beleidsdocumenten die een periode omvatten van 2020 tot 2025. Daarnaast werden (online) interviews afgenomen met experts werkzaam binnen verschillende domeinen. Zo werden inzichten uit het academische veld, de praktijk én het beleid verzameld. Het onderzoek wees uit dat zowel de inhoud, als de uitwerking van het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid voor de politieorganisatie nog in haar kinderschoenen staat.

Meer kans om de lotto te winnen dan om de puzzelstukken voor een effectief en samenhangend anti-corruptiebeleid bij elkaar te leggen...

Tijdens één van de interviews wordt een opmerkelijke uitspraak gedaan, namelijk:

*“We hebben meer kans om
de lotto te winnen dan dat
de dingen die daarop staan
gerealiseerd gaan zijn.”*

Frappant, maar naar de conclusie van het onderzoek toe, accuraat. Deze uitspraak verwijst naar een rapport uitgegeven in 2020 door de Groep van Staten tegen Corruptie. In dit rapport werden acht aanbevelingen gedaan aan de Belgische overheid om meer beleidsmatige aandacht te schenken aan het voorkomen van corruptie binnen de politieorganisatie. Toch wijst het onderzoek uit dat er tot op heden (mei 2023) slechts één van de acht aanbevelingen succesvol uitwerking heeft gekregen binnen de praktijk. Opvallend, want deze acht aanbevelingen vormen

momenteel de enige inhoudelijke doelstelling die naar voren geschoven wordt binnen de Belgische beleidslijnen om corruptie te voorkomen (binnen de politie).

Het is trouwens geen nieuws dat België onvoldoende aandacht schenkt aan de preventie van corruptie binnen de politie. Zo werd dit in 2012 door Transparency International verkondigd. Bovendien werd toen ook kritiek geleverd over de inhoudelijke invulling van het preventief anti-corruptiebeleid: wat er is, is voornamelijk om te voldoen aan internationale verwachtingen. Ook vraagt het enig puzzelwerk om alle inhoudelijke beleidslijnen waarin de preventie van corruptie voor de politie wordt uitgeschreven, bijeen te brengen. Ook in het huidig onderzoek kwam sterk naar voren dat er geen sprake is van een coherente, nationale corruptiebestrijdingsstrategie.

Maar de lotto winnen zou slechts een kleine winst zijn tegenover wanneer de puzzel volledig gelegd zou kunnen worden...

Toch is er een groter belang om corruptie (binnen de politie) preventief aan te pakken dan het afleggen van verantwoording aan internationale organisaties, zoals de Group van Staten tegen Corruptie. Corruptie kan beschouwd worden als de antagonist in het verhaal van de Westerse wereld, waarin zowel mensenrechten, als burgerrechten en democratische waarden binnen een rechtvaardige rechtstaat de hoofdrol krijgen. De aanwezigheid van corruptie vormt zodus een belangrijke dreiging. Deze bevinding geldt des te meer wanneer de corruptie ingang vindt binnen publieke instituties, zoals de politie.

Als dusdanig werd binnen het onderzoek een focus gelegd op de wijze waarop het huidige preventieve anti-corruptiebeleid binnen de politie bevorderd kan worden. Nadat vastgesteld werd dat slechts één van de acht aanbevelingen op succesvolle wijze uitwerking heeft gekregen binnen de praktijk, werd vooropgesteld om aanbevelingen te formuleren. Enerzijds aanbevelingen om de huidige doelstellingen van het beleid sneller te implementeren, namelijk de acht aanbevelingen van de Group van Staten tegen Corruptie. Anderzijds aanbevelingen om inhoudelijk meer kracht te geven aan de huidige invulling van het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid voor de politie.

Als we de puzzel leggen, is het belangrijk dat we er geen ingewikkelde puzzel van maken...

De belangrijkste aanbeveling die naar voren geschoven werd, door 90% van de experts, betreft het ontwerpen van één beleidsmatige aanpak (om corruptie te voorkomen) op het niveau van de gehele politieorganisatie. Aansluitend hiermee stellen de negen respondenten voor om dit preventief anti-corruptiebeleid te integreren binnen een overkoepelend integriteitsbeleid op het niveau van de gehele politieorganisatie. Het Integrity Management Framework van Jeroen Maesschalck vormt een goed referentiewerk voor de ontwikkeling van dit algemeen kader.

Het stof van de doos blazen en de puzzel leggen...

Uit het onderzoek kwam unaniem naar voren dat er nood is aan een verandering van het Belgische preventieve anti-corruptiebeleid voor de politie. De aanbevelingen kunnen daarbij als aanzet dienen. Tot slot werden in het onderzoek drie uitdagingen geïdentificeerd die in rekening dienen gebracht te worden wanneer beleidsmakers beslissen om het stof van de doos te blazen en de puzzel te leggen. Zo moet er bijvoorbeeld rekening gehouden worden met het gegeven dat de organisatie meer aandacht besteedt aan operationele doelstellingen, eerder dan een langetermijnvisie. Het bereidwillig maken door in te zetten op de noodzaak voor deze langetermijnvisie is daarbij belangrijk.

Emma De Caluwé

Gent, Mei 2023

6. Bijlagen

6.1 Bijlage 1: Data Management Plan

**Een blauwdruk voor een preventief anti-corruptiebeleid binnen de Geïntegreerde Politie.
Aanbevelingen voor het Belgische beleid.**

Creator: Emma De Caluwe

Affiliation: Ghent University (UGent - UZ Gent)

Template: Faculty of Law & Criminology DMP +

Last modified: 14-05-2023

Copyright information:

The above plan creator(s) have agreed that others may use as much of the text of this plan as they would like in their own plans, and customize it as necessary. You do not need to credit the creator(s) as the source of the language used, but using any of the plan's text does not imply that the creator(s) endorse, or have any relationship to, your project or proposal

-----

**Law & Criminology DMP +
Administrative Data**

Date of first version

The first version of the DMP was completed on 7/09/2022

Date of last update

The last change in the DMP was completed on 12/05/2023

1. Data Collection

1.1 What data will you collect or create?

The data that will be collected within this study can be divided between primair and secundair data. The primair data is collected throughout a literature study, whilst the secundair (empirical) data is collected through semistructured, qualitative in-depth interviews with experts in different fields (i.e. the academic field, the policy field and the practice).

The secondary data that will be collected includes personal data, like demographical information about the experts. In order to guarantee confidentiality, data is not collected on any electronic devices but is solely recorded on a physical piece of paper. As such, questions regarding personal data are printed on a single copy of paper. The subjects of this study are given the opportunity to write their personal data, such as demographic information, down before the interviews (with audio-recording) starts. As such, no personal data is collected on any devices, but only on one physical piece of paper that is kept by the researcher and put in a safe place until no longer needed. This measurement is taken in precaution to prevent data leaks.

The data from the interviews is kept in digital text documents (format: .docx and .pdf). In order to access the documents, a password and two-step authentication is needed, that only the researcher is able to do. The recording tapes of the interviews are also kept in a digital, safe place secured by two passwords (format: .m4a).

The data is analysed using the qualitative data analysis software NVIVO. As a security measurement, the file is secured with password and a two-step authentication before access is granted to the files. The data is kept in digital text format on the NVIVO file (format: .nvp).

1.2 How will the data be collected or created?

Within this research, qualitative data is collected in order to answer the research question. The methodology of this study is dual: first, a literature study is conducted. Second, semistructured, in-depth interviews are conducted with different experts in different fields (i.e. the academic field, the field of policy and the field of practice). As such, the objective to gain in-depth insights in the research subject is intended to be achieved.

In regard to the interviews with experts, the respondents are asked beforehand whether they prefer the data of the interviews to be collected by audio-recordings or note-taking during the interview. Audio-recordings would be made via the dictaphone application on the smartphone of the researcher, that is secured with a password and only accessible by the researcher. The audio-files are named by a numbering system that is decided beforehand (INT_1 = interview 1). As such no personal information is used to link to the audio-files. After the interview has taken place, the maximum deadline to delete the files was 72 hours, which was also

communicated within the informed-consent. After this time frame, the audio-recording was destroyed from the smartphone.

When audio-recordings were allowed, it allowed the creation of detailed transcripts. These transcripts were analysed using the qualitative data analysis software programme NVIVO, that is secured with a password and two-step-authentication. The files were named via a naming system: INT + number of interview + month in which interview took place

2. Data Documentation and Metadata

2.1 How will you document the data?

Data will be documented on both Microsoft Office programme 'Word' and the qualitative data analysis programme 'NVIVO'. The data that is documented consists of labels, descriptions and notes.

This data will be ultimately gathered through a research paper that includes all necessary information.

3. Ethics, Legal Issues and Confidentiality

3.1 How will you manage ethics?

Choose one of the options from the dropdown menu and briefly motivate your choice in the 'Comment' box below.

Approval by the Ethical Committee of the Faculty is neither required nor desirable.

The only personal information that is collected is kept on a single piece of paper and will not be included in the data processing. Its sole purpose is as background information when other data (from the same respondent) has to be interpreted from a more personal perspective of the respondent (like the amount of years of expertise in their field, their educational background and/or level, age, ...).

Because no personal information is used in this research, there are no minors involved and the subject and methodology of the research is of no such nature that it could risk any (not physical, nor emotional, nor relational, nor judicial, or material) harm to the participants, there is no need for approval by the Ethical Committee of the Faculty.

In order to guarantee full transparency with the participants, an extensive informed consent and information pamphlet is distributed before participation was requested. This information was distributed at the same moment as an invite was sent to the participants.

Because the topic contains a sensitive, political subject, participants were given the option to read into the results (and change the information relevant to them, if needed) before the research was submitted for third parties.

3.2 How will you manage any confidentiality issues?

Minimal personal information is gathered. These include current profession, role, expertise, years in expertise and profession, age and educational level. During the data processing, the only personal information that is used in the paper is 'expertise'. For this, consent is asked beforehand. The participants decide how, and whether or not there may be referred to them in regard to their expertise. This is never combined with any other (personal) data that could possibly link the expertise and the additional information with the person in nature. As such, all personal data is filtered that could lead to an identification of an individual. Above this, anonymity is guaranteed by referring to the participants via a random numbering system ranging from 1-10. The participants themselves know which number they are referred to. There is no list or any other type of data documented which could link the numbers to the participants.

An informed consent pamphlet is created for all participants. Within this informed consent an extensive list of rights and possibilities are written down for the participants. These include: the right to participate voluntary and the right to be able to stop the participation at any given moment without any consequences. The participants are able to tick a box at the end of the informed consent paper stating that they want to receive the research before it is submitted. As such, they are given the opportunity to change data related to them. In order to complete the informed consent, other boxes need to be ticked to, including the consent itself.

The informed consent also includes an information letter with a detailed overview of the objectives, methodology of the research, the way the data is kept safe, what is expected of the participants, what will happen with the data, contact information of the researcher, ... The participants get to choose the way the participation is completed by ticking boxes with different choices (like an online interview/ in person interview, taking notes or using audio-recordings, ...).

As already stated, the identities of the participants are protected by collecting any personal information on a single piece of paper that is kept safe by the researcher. As such no personal data is recorded or to be found on digital formats. The single piece of paper is destroyed after the legally allowed period of time. Audio-recordings of the interviews are destroyed maximum 72 hours after the interview took place and kept on only one digital device (and not on a USB). This means higher risks to lose the data, but lower risks of data-leaks, something the researcher finds more important.

3.3 How will you manage intellectual property rights issues?

Ultimately, the consent of the participants is the all-time goal. Even after data processing, in the end-result, the consent of the participants is considered. When there would be an issue, it will be addressed in a way that the participants agrees upon.

4. Data Storage and Backup during Research

4.1 How will you store and backup data during research?

Data will be stored on the Microsoft Office 'Word' Programme and NVIVO programme. Both are secured with a passcode and two-factor-authentication that is only accessible via the researchers personal account granted by the University of Ghent.

These programs are consultable on the personal laptop of the researcher, that is also secured with a password.

A back-up of the data processed (not the audio-recordings or personal information in any regard) is kept on a One-drive and H-disk, both granted by the University of Ghent. As such, a password and two-factor-authentication is needed to access the files.

4.2 How will you ensure that stored data are secure?

Files are encrypted and secured with a password on a computer, a password and two-factor-authentication in order to access the programmes in which the data is stored. The password of the computer is a different password from the password needed to open the files on the computer and the two-factor-authentication process.

Participants are at all time anonymized in the research. Within the quotes that are used in the end result, extra caution will be given to make sure nothing could lead to any identification of a participant.

5. Data Selection and Preservation after Research

5.1 Which data should be retained for preservation and/or sharing?

Once no longer necessary for specific research purposes and no later than the end of the study, all personal contact details will be deleted. This means all mailing contact, the pieces of paper including the personal information, ... The informed consent is stored for three years after the study is conducted, and destroyed afterwards. As such, the scientific quality and integrity can be checked at any point later on, in accordance to the guidelines of the University of Ghent. Audio-recordings are deleted within 72 hours after the interview was conducted.

5.2 What is the long-term preservation plan for the selected datasets?

non applicable

6. Data Sharing

6.1 Are any restrictions on data sharing required?

The only form of data that is shared for third parties, is the ultimate paper in which the data is processed. As such, the data is shared through a publication in a scientific research paper. The researcher allows publication of this paper in the (digital) library of the University of Ghent. Third parties are allowed to request sharing too. The personal information is not shared with anyone.

6.2 How will you share data selected for sharing?

Upon request of the University of Ghent, the research paper may be made available in the (digital) library of the faculty.

7. Responsibilities and Resources

7.1 Who will be responsible for data management?

The researcher is at all times responsible for all data management (plan) and the results subtracted from this data. The researcher is, however, not responsible for the way this data is interpreted or used in other publications in any way.

7.2 Will you need additional resources to implement your DMP?

No

Collection and processing of personal data

1. Are you collecting or processing personal data?

Yes

The personal data is reduced to profession, expertise, count of years in expertise, age and educational level. This data is kept on a single piece of paper by the researcher. As such the data is not documented on any digital form. No one but the researcher is allowed to access this piece of paper. It is kept in a safe place that only the researcher has knowledge of. The personal data, except for the expertise-field, is not used for data processing. It is solely meant in order to understand from a specific perspective what participants mean during the interviews.

2. In what format are you collecting or processing the personal data?

On paper

The personal data is kept on a single sheet of paper that is kept by the researcher in a safe place.

3. Are you collecting or processing primary personal data and/or secondary personal data?

Primary personal data

The first section of the research is based on secondary personal data, collected via online databases. For this type of data, APA 7th will be used in order to cite correctly to the authors. The second section of the research is based on primary personal data, collected via online and offline interviews (depending on the choice of the participants).

4. If you are processing secondary personal data, will you inform the persons whose personal data are being processed or have they already been informed?

Yes

The secondary personal data will be referred to via APA 7th in order to be transparent about the data and towards the data subjects.

6. How will the personal data be processed?

Raw personal data, i.e. non-pseudonymised or non-anonymised (explain below)

Anonymised (explain below)

All personal data is anonymized. The only personal data that is collected, is the expertise in which participants are active. In order to guarantee anonymity, it was made sure that the mentioning of this expertise (in combination with quotes, ...) could not lead to one specific individual. The participants got to choose how they wanted their expertise to be described, but it was advised to describe the expertise as broad as possible, in order to lower chances of this information leading to one person.

7. If you are going to process personal data in a pseudonymised form, describe the method of pseudonymisation, where you will keep the key, and who has access to it.

non applicable

Categories of personal data & data subjects

8. Are you collecting/processing any of the following special categories of data?

Question not answered.

9. Which other categories of personal data are you collecting/processing?

Personal characteristics (age, gender, date of birth, marital status, nationality...)

Education and training

Occupation and profession

The personal data that is collected is solely meant for the interpretation of the data during the data analysing process. As such, no personal data (like personal characteristics and education or training) is processed in the research. The only exception is the mentioning of the expertise of the subjects (not the profession, since this could lead to a limited amount of people that could be identified).

10. Whose personal data are you collecting/processing?

Others (please specify below)

The participants in this research include experts within fields that relate to 'corruption'. As such, participants are active in the academic field, the practice and policy.

11. Will your research be seriously hampered if the persons whose personal data are being collected/processed exercise their right to access, to rectification, to restriction of processing, to be forgotten, to data portability and/or to object?

No

12. If yes, please justify the need to deviate from one or more of the rights mentioned in question 11. A justification is required for each deviation.

non applicable

Purpose(s) of the processing

13. What is/are the purpose(s) of the personal data processing?

The purpose of the personal data is to interpret the data correctly according to the personal data.

14. What is the legal ground for the processing? If the data are being processed for multiple purposes, you must describe the legal ground for each purpose.

The research will be performed in the public interest, which means that it will lead to an increase of knowledge and insight to the direct or indirect benefit of society.

The individuals participating in the research have freely given their explicit consent for the processing of their personal data for one or more specific purposes.

GDPR responsibility

16. Which institution(s) is/are involved in the research?

Ghent University

17. Is there another university, hospital, research institute or partner involved in the research (besides Ghent University and/or Ghent University Hospital)?

No

18. Please specify who determines the purposes ('why') and the means ('how') of the research.

This is determined within Ghent University: UGent is the data controller.

Data transfers & categories of recipients

19. Are you disclosing/sharing/transferring personal data beyond your project team, either with recipients in UGent or UZ Gent, or with external recipients during or after your research?

No

Security measures

27. What technical and organisational security measures are in place to protect personal data?

I hereby confirm that I carry out my research in accordance with the guidelines on information security of UGent and/or UZ Gent.

6.2 Bijlage 2: Informatiefiche en *informed consent*

OMSCHRIJVING ONDERZOEK

Geachte respondent,

Inleiding

U werd als (al dan niet ervarings-) deskundige gecontacteerd voor een onderzoek dat zich kadert binnen de masterproef ‘*Een blauwdruk voor een preventief anti-corruptiebeleid binnen de Belgische geïntegreerde politie. Aanbevelingen voor het Belgische beleid*’. Deze masterproef vormt een (academisch) sluitstuk van de opleiding Criminologische Wetenschappen aan de Universiteit van Gent. De bedoeling daarbij is om niet alleen een diepgaand inzicht te verwerven in het verkozen (criminaliteits-) fenomeen, maar ook een bescheiden poging te leveren om een reële (maatschappelijke/beleidsmatige/academische) meerwaarde te brengen. De methode om dergelijk resultaat te kunnen leveren is tweeledig in deze masterproef. Vooreerst wordt er een literatuurstudie uitgevoerd naar de bestaande (beleidsmatige) initiatieven om corruptie preventief aan te pakken binnen de geïntegreerde politie. Vervolgens wordt deze informatie aangevuld met verschillende visies, inzichten en meningen. Dergelijke informatie wordt bekomen door middel van kwalitatief semigestructureerde interviews met verschillende actoren dewelke actieve bijdragen leveren binnen de bredere thematiek ‘integriteit’. Als onderzoeker geloof ik dat uw perspectief, visie en mening een belangrijke meerwaarde kunnen bieden aan dit academisch sluitstuk. Ik zou dan ook graag luisteren naar uw perceptie en stellingname met betrekking tot het huidige Belgische beleid inzake de preventie van corruptie binnen de Belgische geïntegreerde politie, evenals naar uw eventuele aanbevelingen aan beleidsmakers.

Onderzoeksmethodologie

Het semigestructureerde interview is zodanig ontworpen dat uw preferenties bepalen hoe uw deelname ingevuld zal worden. De gevoelige aard van het onderwerp van deze masterproef heeft daar natuurlijk alles mee te maken.

Vervolgens zal het interview plaatsvinden op deze vooraf bepaalde voorkeurswijze. Daarbij zal een algemeen interviewschema met vooraf opgestelde vragen gehanteerd worden om de richting van het interview te bepalen. Ook dit interviewschema zal u op voorhand verwerven. Naast dit interviewschema zal tijdens het interview de ruimte geboden worden om af te wijken van het schema. Zo kan er meer diepgaand ingegaan worden op uw expertise of bijdragen, of relevante zaken die u zelf wenst aan te halen.

INFORMATIE- EN TOESTEMMINGSFORMULIER

Naam van het onderzoeksproject

'Een blauwdruk voor een preventief anti-corruptiebeleid binnen de Belgische geïntegreerde politie. Aanbevelingen voor het Belgische beleid.'

Doel van het onderzoek

Deze studie wordt geleid door Emma De Caluwé, onder supervisie van Prof. Dr. Charlotte Colman. De opdracht gaat uit van de Universiteit Gent, als opleidingsonderdeel van de opleiding 'Master Of Science in de Criminologische Wetenschappen'. Het doel van dit onderzoek betreft het verwerven van een breder en kritisch beeld van de huidige situatie m.b.t. de preventie van corruptie binnen het politieel bestel. Bovendien is deze masterproef bedoeld om beleidsmakers en (praktijks-) deskundigen aan te moedigen na te denken over manieren waarop de transparantie, integriteit en verantwoordingsplicht binnen de politie, als publieke voorbeeldfunctie, kunnen versterkt worden, ter preventie van corruptie. Om dit doel te bereiken wordt gepoogd volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

- In welke mate volstaat het huidige Belgische anticorruptiebeleid ter preventie van corruptie binnen de publieke sector, en specifiek m.b.t. ambtenaren binnen de geïntegreerde politie, in de praktijk?
- Welke aanbevelingen kunnen gemaakt worden teneinde het Belgische anticorruptiebeleid inzake de preventie van corruptie vanwege ambtenaren binnen de geïntegreerde politie te verbeteren (zowel in theorie als in de praktijk)?

Verloop van het interview

De duur van het interview wordt op één uur geschat. Dit kan echter variëren naar gelang de voorkeur van de respondent, het gesprek dat voortvloeit uit het interview, ...

Het verloop van het interview wordt, zoals vermeldt in de omschrijving van het onderzoek, mede bepaald door de respondent zelf. Het eigenlijke onderzoek gaat vooraf aan een toelichting van het informatie- en toestemmingsformulier, hetgeen ondertekent dient te worden door de respondent. Daarna zal een korte vragenlijst ingevuld worden teneinde persoonsgegevens te verzamelen. De bedoeling daarvan is om het onderzoek mogelijk te maken tijdens het proces van de data-analyse, de inzichten te kaderen. Vervolgens zal het eigenlijke interview plaatsvinden, waarbij de voorkeuren van de respondent gerespecteerd worden.

Uw rechten bij deelname aan het onderzoek

U beschikt over het recht om anoniem te blijven. Indien u dit wenst, zal alle verworven data (zoals uw persoonlijke gegevens en de inhoud van het interview) na afloop volledig geanonimiseerd worden. Het einddoel daarbij is om ervoor te zorgen dat de data dewelke gebruikt zal worden in het onderzoek, nooit herleid kan worden tot uw persoon, uw functie, uw dienst, ... Om dergelijke anonimiteit maximaal te garanderen worden verschillende maatregelen genomen m.b.t. de dataverwerking.

- Zo zijn het toestemmingsformulier en het formulier waarop uw persoonsgegevens verwerkt worden, het enige bewijs dat uw deelname aan dit onderzoek bevestigen. Deze formulieren zullen dan ook niet digitaal ingevuld, noch bewaard worden. Deze formulieren worden slechts éénmaal afgedrukt en ingevuld. Dit unieke exemplaar wordt vervolgens gedurende de komende drie jaar (vanaf de dag van creatie) in een veilige omgeving bewaard, waar enkel de onderzoeker toegang toe heeft. Na afloop van deze termijn zal het exemplaar vernietigd worden.
- De audio-opname, indien u dit heeft toegestaan, worden binnen een maximale termijn van 72 uur omgezet naar een tekstbestand, waarna deze vernietigd zal worden.
- Uw naam wordt vervangen door een gerandomiseerde naam, verworven via een computerprogramma om willekeur te garanderen.

U kan tijdens het interview kiezen om bepaalde vragen niet te beantwoorden. U hoeft daarvoor geen motivering te bieden. U beschikt bovendien over het recht te vragen dat bepaalde informatie die u gegeven heeft, niet (of slechts gedeeltelijk) gebruikt wordt tijdens de dataverwerking, noch de analyse en/of rapportage ervan in het onderzoek. Uiteraard kan u zich onbeperkt beroepen op dit recht. In lijn hiermee kan u bovendien ten alle tijden gedurende het onderzoek uw recht benutten om uw deelname stop te zetten. U hoeft hiervoor geen motivering te bieden. In dit geval zullen al uw gegevens meteen worden vernietigd.

Uw kennisname

Uw vrijwilligheid tot deelname staat centraal in dit onderzoek. Uw toestemming vormt dé rechtsgrond voor de verwerking van uw data in dit onderzoek. Het is voor beide componenten van hoogst belang dat u maximaal geïnformeerd bent over (vink aan):

- De opzet en doelstelling van het onderzoek;
- De wijze waarop uw data verworven, verwerkt, geanalyseerd en gerapporteerd zullen worden;
- Uw rechten, waaronder uw recht op het intrekken van uw deelname of toestemming tot het gebruik van uw data;
- Uw ondubbelzinnige, vrijwillige en specifieke vrijwilligheid tot deelname

Tot slot

- Ik wens een kopie te ontvangen van het uiteindelijke resultaat waarin mijn data verwerkt werd;
- Ik merk graag het volgende op:

.....
.....
.....
.....

Contact

Indien u tijdens of na afloop van het onderzoek nog vragen heeft, kan u gerust contact opnemen met de onderzoeker via onderstaande gegevens:

E: emma.decaluwe@Ugent.be

M: +32468182865

Onderzoek naar het preventieve anti-corruptiebeleid binnen de Belgische geïntegreerde politie

INFORMED CONSENT

Ik, ondergetekende, ... verklaar hierbij,

- dat ik op de hoogte ben gebracht van het doel en de aard van het onderzoek;
- dat ik vrijwillig deelneem aan het onderzoek, wat inhoudt dat ik mijn deelname op ieder moment kan stoppen zonder enige negatieve consequenties te ervaren;
- dat ik de mogelijkheid heb geboden gekregen om de wijze waarop het interview plaatsvindt naar eigen voorkeuren te bepalen, hetgeen ten alle tijden gerespecteerd zal worden;
  - ik gaf hierbij wel/ niet de toestemming het interview via een audio-recorder op te laten nemen;
  - ik gaf hierbij de voorkeur aan het interview anoniem/ gespeudonimiseerd/ openlijk te laten plaatsvinden;
  - hierbij gaf ik wel/niet de toestemming mijn functie/dienst te vernoemen zonder verdere persoonsgegevens te vermelden;
  - ik gaf hierbij de voorkeur het interview online/ fysiek te laten plaatsvinden;
- dat ik de toestemming geef om mijn resultaten op een vertrouwelijke manier te bewaren en verwerken en anoniem te rapporteren.

Gelezen en goedgekeurd op ..... (datum)

De deelnemer,

..... (handtekening)

PERSOONSGEGEVENS

Teiniede anonimiteit te garanderen worden onderstaande gegevens:

- ▶ gecategoriseerd (bv. leeftijd tussen 20-35);
- ▶ louter via dit uniek exemplaar bewaard, op een veilige plaats waarvan enkel de onderzoeker op de hoogte gesteld is;
- ▶ niet gedeeld met derden.

Het doeleinde van de vergaring van onderstaande data is om interviews te kunnen contextualiseren en verbanden te kunnen leggen.

- ▶ Geslacht: .....
- ▶ Leeftijd: .....
- ▶ Opleidingsniveau: .....
- ▶ Huidig beroep: .....
- ▶ Functie binnen huidig beroep: .....
- ▶ Academische expertise/ praktijk deskundige / ervaringsdeskundige (omcirkel)
inzake: .....
- ▶ Aantal jaren ervaring in expertise: .....
- ▶ Anciënniteit (indien van toepassing): .....
- ▶ Korps: .....

6.3 Bijlage 3: overzichtstabel met aanbevelingen

Tabel 3: overzicht van de aanbevelingen

Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	Het ontwikkelen van een functie gelijkaardig aan de dienst CG/Integriteit, op het niveau van de Geïntegreerde Politie
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	De uitwerking van de theoretische implementatie van de wijzigingen in de deontologische code en de oprichting van de deontologische commissie, in de praktijk garanderen
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	Het uitvoeren naar een studie naar manieren waarop de stabiliteit van het leidinggevende kader van de Federale Politie versterkt kan worden
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	Het vinden van consensus met betrekking tot de inhoudelijke invulling van de integriteitscontroles en de capaciteitsinvulling hiervoor
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	Het in overleg gaan met syndicaten inzake de striktere regeling van de toelating op nevenactiviteiten, waarbij getracht wordt een overeenstemming te vinden in de invulling van de objectieven en criteria
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	De gesprekken aanvangen inzake de verplichte aangifte van eigendommen en/of belangen met betrekking tot leidinggevende functies
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	Het ten uitvoer brengen van maatregelen waardoor interne controle ten volle haar rol kan spelen
Aanbeveling ter implementatie van de doelstellingen binnen het huidig preventief anti-corruptiebeleid	De gesprekken aanvangen omtrent het ontwikkelen en implementeren van de invoering van een verplichting tot aangifte

	van hoedanigheid als politieambtenaar binnen specifieke (strafrechtelijke) omstandigheden
Aanbeveling ter bevordering van de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid	Uitvoering geven aan de toekomstplannen om een gecoördineerd en gemeenschappelijk integriteitsbeleid op het niveau van de Geïntegreerde Politie te creëren, waarbij aandacht wordt besteed aan het structureel inbedden van een anti-corruptiebeleid teneinde één aanpak en visie in de preventie van corruptie op het niveau van de Geïntegreerde politie te bekomen
Aanbeveling ter bevordering van de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid	Een cultuurwissel realiseren door in te zetten op een verhoogde interne en externe communicatie (o.a. via stimulerende initiatieven) en te investeren in sterk leiderschap
Aanbeveling ter bevordering van de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid	Aan de slag gaan met de complexiteit van het tuchtrecht, evenals de wetgeving waarbinnen voldoende garanties ter bescherming van melders worden geïmplementeerd
Aanbeveling ter bevordering van de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid	Een meer doorgedreven controle en selectie op integriteit tijdens de selectieprocedure, evenals een structurele aandacht voor het onderwerp tijdens al dan niet verplichte voorgezette opleidingen in elk kaderniveau binnen de Geïntegreerde Politie, op personeelsvergaderingen en tijdens strategische seminaries

<p>Aanbeveling ter bevordering van de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid</p>	<p>Het aanvangen van de debatten en de implementatie van een wettelijk kader voor een roulement-systeem waarbij personeelsleden die voldoen aan bepaalde criteria doorschuiven naar een andere dienst</p>
<p>Aanbeveling ter bevordering van de huidige invulling van het preventief anti-corruptiebeleid</p>	<p>Psychologische ondersteuning in elke politiezone implementeren, evenals investeren in de stress-teams op het niveau van de Federale Politie</p>

